

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V
NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

1127825

**MOŽNOSTI CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE
V KARPATSKOM EUROREGIÓNE**

2010

Martina Ducarová

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V
NITRE
FAKULTA EURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

**MOŽNOSTI CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE
V KARPATSKOM EUROREGIÓNE**

Bakalárska práca

Študijný program:	Regionálny rozvoj
Študijný odbor:	3.3.5. Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra regionálneho rozvoja
Školiteľ:	Ing. Eva Balážová, PhD.

Nitra 2010

Martina Ducarová

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Martina Ducarová vyhlasujem, že som bakalársku prácu na tému: „Možnosti cezhraničnej spolupráce v Karpatskom euroregióne“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 12. máj 2010

.....

podpis autora BP

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie pani Ing. Eve Balážovej, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce.

Abstrakt

Cezhraničná spolupráca sa zameriava na ochranu životného prostredia, na rozvoj služieb a infraštruktúry v rámci cestovného ruchu a na riešenie problémov v lokálnej nezamestnanosti. Vo všeobecnosti môžeme cezhraničnú spoluprácu definovať ako aktivity, ktoré sú zamerané na rozširovanie a upevňovanie susedských vzťahov obyvateľstva, ako aj inštitúcií na oboch stranách hraníc, a to nielen v ich blízkosti, ale aj vo vnútrozemí. Najznámejšou štruktúrou rozvoja cezhraničnej spolupráce sa stávajú euroregióny, ktoré zahŕňajú územia presahujúce rozlohu SR. Ich úloha neustále narastá a preto aj v bakalárskej práci sme sa sústredili na zmapovanie Karpatského euroregiónu. Jej cieľom bolo zhodnotiť možnosti cezhraničnej spolupráce v Karpatskom euroregióne. Z toho hľadiska sme charakterizovali územie Karpatského euroregiónu, vznik a princípy fungovania Karpatského euroregiónu na medzinárodnej úrovni a na Slovensku, analyzovali finančné zdroje, činnosti a aktivity, strategické zámery a ciele Karpatského euroregiónu Slovensko. Prostredníctvom dotazníkového prieskumu sme zisťovali a vyhodnocovali, či boli obyvatelia východného Slovenska informovaní o cezhraničnej spolupráci v regiónoch Prešovského a Košického samosprávneho kraja a o Karpatskom euroregióne. Zistili sme, že viac ako polovica respondentov počula o cezhraničnej spolupráci v regióne. Takmer tretina oslovených prikladala cezhraničnej spolupráci veľmi veľký význam, ale aj napriek tomu 80 % opýtaných nemali záujem sa zúčastňovať na podujatiach týkajúcich sa cezhraničnej spolupráce. Zo všetkých opýtaných 2/3 vedeli, že euroregión, ktorý pôsobí na území východného Slovenska sa volá Karpatský euroregión, ale aj napriek tomu až 61 % o činnosti Karpatského euroregiónu nepočulo. A preto, aby sa zvýšila informovanosť obyvateľov je potrebné zlepšiť manažment a zvýšiť marketingové aktivity pre Karpatský euroregión Slovensko.

Kľúčové slova: priestor, región, euroregión, prihraničné regióny, cezhraničná spolupráca, programy, projekty.

Abstratto

La colaboración fronteriza se ocupa de la protección del medio ambiente, del desarrollo de los servicios y de la infraestructura, todo esto relacionado con el movimiento turístico y con la solución de los problemas del desempleo local. En general, la colaboración fronteriza podemos definir como la actividad que sirve para la ampliación y para el establecimiento de las relaciones vecinas de los habitantes y también para el establecimiento de las instituciones en ambos lados de las fronteras, no solamente en su cercanía sino también en su interior. Los euroregiones cuales implican los territorios que exceden la extensión de Eslovaquia van a ser la estructura del desarrollo de la colaboración fronteriza más famosa . Su papel está creciendo día y noche y por eso en mi trabajo de bachiller nos hemos concentrado en levantar el mapa de euroregión de los Cárpatos. El objetivo de mi trabajo de bachiller era evaluar las posibilidades de la colaboración fronteriza en el euroregión de los Cárpatos. Desde este punto de vista hemos caracterizado la zona del euroregión de los Cárpatos, el origen y los principios del funcionamiento del euroregión de los Cárpatos en el nivel internacional y en Eslovaquia, hemos analizado las fuentes financieras, actuaciones y actividades, intenciones estratégicas y los objetivos del euroregión de los Cárpatos en Eslovaquia. En la encuesta mediante el cuestionario hemos averiguado y valorizado si los habitantes del este de Eslovaquia han sido informados sobre la colaboración fronteriza en los regiones de los distritos autónomos de Prešov y de Košice y si han sido informados sobre la colaboración fronteriza en el euroregión de los Cárpatos. Hemos averiguado que más que la mitad de los respondentes ha escuchado algo sobre la colaboración fronteriza. Casi un tercio de los respondentes ha otorgado mucha importancia a la colaboración fronteriza pero a pesar de esto 80% de los respondentes no ha tenido interés en participar en las ingerencias relacionadas con la colaboración fronteriza. De todos los respondentes $\frac{2}{3}$ sabían que el región que actua en el teritorio en el este de Eslovaquia se llama euroregión de los Cárpatos. A pesar de todo esto hasta 61% no ha escuchado nada sobre las actividades del región de los Cárpatos. Y por eso, para aumentar el corriente de los habitantes, es necesario mejorar el managment y aumentar las actividades de marketing para el euroregión de los Cárpatos en Eslovaquia.

Las palabras claves: ámbito, región, euroregión, regiones fronterizas, la colaboración fronteriza, programas, proyectos

OBSAH

Zoznam ilustrácií	8
Zoznam tabuliek	9
Zoznam skratiek a značiek	10
ÚVOD	11
1 PREHĽAD O SÚČASNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY	13
1.1 Priestor ako spoločensko-ekonomická kategória	13
1.2 Región ako základná jednotka priestoru	14
1.3 Prihraničný región ako územný celok	17
1.4 Euroregión ako inštitút pre zahraničnú spoluprácu	18
1.5 Cezhraničná spolupráca ako interakčný proces	19
1.5.1 Ciele cezhraničnej spolupráce	21
1.5.2 Uzatváranie zmlúv o cezhraničnej spolupráci	22
1.6 Programy cezhraničnej a územnej spolupráce	22
1.6.1 Program cezhraničnej spolupráce SR - ČR 2007 – 2013	23
1.6.2 Program cezhraničnej spolupráce SR - Rakúsko 2007 – 2013	23
1.6.3 Program cezhraničnej spolupráce SR – Poľsko 2007 – 2013	24
1.6.4 Spoločný OP Maďarsko - SR - Rumunsko - Ukrajina 2007 – 2013 ...	24
1.6.5 Program cezhraničnej spolupráce SR - Maďarsko 2007 – 2013	25
1.7 INTERREG III ako program cezhraničnej spolupráce	26
2 CIEĽ PRÁCE	28
3 METODIKA PRÁCE	29
4 VLASTNÁ PRÁCA	32
4.1 Charakteristika Karpatského euroregiónu	32
4.2 Vznik a princípy fungovania Karpatského euroregiónu	36
4.2.1 Karpatského euroregiónu na medzinárodnej úrovni	36
4.2.2 Karpatského euroregiónu na Slovensku	37
4.2.3 Princípy fungovania Karpatského euroregiónu	37
4.3 Analýza finančných zdrojov CS Karpatského euroregiónu Slovensko	39

4.4	Analýza činnosti a aktivít Karpatského euroregiónu Slovensko	40
4.4.1	Projekty realizované v roku 2008	41
4.4.2	Projekty realizované v roku 2009	42
4.5	Strategické zámery a ciele Karpatského euroregiónu Slovensko	43
4.6	Prieskum názorov obyvateľov k CS a ku Karpatského euroregiónu	44
4.6.1	Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu	44
	ZÁVER	53
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	56
	PRÍLOHY	59

Zoznam ilustrácií

Obr. 1	Poloha Karpatského euroregiónu	32
Obr. 2	Počet oslovených respondentov z obcí a miest	44
Obr. 3	Počet oslovených respondentov podľa vekovej štruktúry	45
Obr. 4	Počet oslovených respondentov podľa vzdelania	46
Obr. 5	Účasť respondentov na podujatiach v rámci cezhraničnej spolupráce	48
Obr. 6	Význam cezhraničnej spolupráce v regióne	49
Obr. 7	Vplyv cezhraničnej spolupráce na rozvoj regiónu	50

Zoznam tabuliek

Tab. 1	Prihraničné územia Karpatského euroregiónu	33
Tab. 2	Základné charakteristiky Karpatského euroregiónu	34
Tab. 3	Príjmy Karpatského euroregiónu Slovensko	39
Tab. 4	Výdavky Karpatského euroregiónu Slovensko	40
Tab. 5	Strategické zámery a ciele Karpatského euroregiónu Slovensko	43
Tab. 6	Znalosť respondentov o Karpatskom euroregióne	51

Zoznam skratiek a značiek

AT -	Rakúsko
CR -	Cestovný ruch
CS -	Cezhraničná spolupráca
ČR -	Česká republika
ERDF -	Európsky fond regionálneho rozvoja
ESF -	Európsky sociálny fond
EÚ -	Európska únia
HDP -	Hrubby domáci produkt
HU -	Maďarsko
KER -	Karpatský euroregión
MVRR SR -	Ministerstvo výstavby regionálneho rozvoja SR
MV SR -	Ministerstvo vnútra SR
MŽP SR -	Ministerstvo životného prostredia SR
PaKSK -	Prešovský a košický samosprávny kraj
PL -	Poľsko
RO -	Rumunsko
SR -	Slovenská republika
TUR -	Trvalo udržateľný rozvoj
UA -	Ukrajina
ŽP -	Životné prostredie

Úvod

Všetky aktivity prebiehajú v určitom priestore a čase. V odbornej literatúre sa mnohí autori zhodli v tom, že základnou jednotkou priestoru je región.

Slovenská republika je krajina, ktorá v sebe ukrýva potenciál pre svojich obyvateľov. Brzdou napredovania Slovenska sú regionálne disparity. Štát musí hľadať nástroje na vyrovnávanie a znižovanie rozdielov medzi regiónmi a podporiť ich regionálny rozvoj. Zvyšovanie hospodárskeho a sociálneho rastu jednotlivých regiónov bude vplývať aj na rast ekonomiky Slovenska a skvalitnenie životnej úrovne slovenských občanov.

Dôležitú úlohu môže zohrávať aj cezhraničná spolupráca, ktorá predstavuje činnosti zamerané na posilnenie a podporu susedských vzťahov obyvateľstva na oboch stranách spoločnej hranice, a to nielen v ich blízkosti, ale aj vo vnútrozemí.

V dnešnej dobe sa cezhraničná spolupráca spomína v rôznych súvislostiach. Zameriava sa na ochranu životného prostredia, na rozvoj služieb a infraštruktúry v rámci cestovného ruchu a na riešenie problémov v lokálnej nezamestnanosti. Efektívne využívanie cezhraničnej spolupráce krajín môže viesť k lepšiemu spolunažívaniu národov nielen Európy, ale aj celého sveta.

Po vzniku Slovenskej republiky v januári 1993 sa cezhraničná spolupráca uskutočňovala neformálnym spôsobom. Začali vznikať euroregionálne združenie – euroregióny. Ich cieľom je nadviazať užšiu cezhraničnú spoluprácu a eliminovať rozdiely v prihraničnom území. Prvé euroregióny vznikli koncom päťdesiatych rokov na holandsko – nemeckej hranici.

V súčasnosti na Slovensku pôsobí 12 euroregiónov. V bakalárskej práci sa budeme bližšie venovať Karpatskému euroregiónu, ktorý vznikol 14. februára 1993 podpísaním dohody v Debrecíne. Prví členovia združenia boli Ukrajina, Poľsko a Maďarsko. V roku 1997 sa k nim pričlenilo Rumunsko a v roku 1999 aj Slovenská republika.

Po vstupe ďalších 10 štátov do Európskej únie v máji 2004 sa Karpatský euroregión rozprestiera po oboch stranách Schengenskej hranice. Územie tohto euroregiónu má rozlohu približne 145 000 km² a reprezentuje makroregionálny typ euroregiónu, z ktorého najväčšiu časť územia zaberá západná časť Ukrajiny a najmenšiu časť územia východné Slovensko. Priestor Karpatského euroregiónu obýva takmer 15 miliónov obyvateľov, väčšina z nich v menších mestách a dedinách. Hustota

osídlenia Karpatského euroregiónu predstavuje 103 obyvateľov na km². Karpatský euroregión sa nachádza na teritóriu európskeho kontinentu, kde možno zaznamenať prítomnosť viacerých národností a etnických či náboženských skupín. Teda je charakteristický aj jazykovou rôznorodosťou.

V bakalárskej práci sme sa zamerali najmä na charakteristiku a vznik Karpatského euroregiónu, na princípy fungovania KER, na finančné zdroje cezhraničnej spolupráce KER Slovensko, na činnosť a aktivity Karpatského euroregiónu pôsobiaceho na území Slovenskej republiky a na strategické zámery a ciele. Prostredníctvom dotazníkového prieskumu sme zisťovali a vyhodnocovali, či sú obyvatelia východného Slovenska informovaní o cezhraničnej spolupráci v regiónoch Prešovského a Košického samosprávneho kraja a o samotnom Karpatskom euroregióne.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

1.1 Priestor ako spoločensko-ekonomická kategória

Tvrdoň – Hamalová – Žárska (1995) tvrdia, že každá, a teda i ekonomická činnosť sa odohráva v čase a priestore, pričom priestor je potrebné chápať ako spoločensko-ekonomickú kategóriu, ktorá kvalitou svojich prvkov určuje jeho zloženie a charakterom ich vzájomných väzieb aktívne ovplyvňuje tak všeobecné podmienky reprodukčného procesu, ako aj jeho konečné výsledky.

Belajová – Fáziková (2004) píše, že priestor je spolu s časom najvšeobecnejšou dimenziou akéhokoľvek materiálneho pohybu. Priestor vnímame účelovo. Inak vnímame priestor keď sa chceme dostať z práce domov ako keď sme na prechádzke. Iné jeho dimenzie vnímame keď si hľadáme miesto pre svoju dovolenku, ako keď si chceme kúpiť pozemok pre výstavbu domu. Inak vnímame priestor ako obyvateľ konkrétneho sídla a inak ako občan krajiny.

Priestor bol pôvodne chápaný ako statická kategória s danosťou určitých rozvojových faktorov. V podstate sa do ekonomickej teórie priestor začleňuje ako kategória na začiatku 19. storočia položením základov teórie lokalizácie.

Neskôr sa priestor začal vnímať komplexne so všetkými rozvojovými faktormi s ich vzájomnou prepojenosťou, ktorá v konečnom dôsledku ovplyvňovala ekonomický a sociálny rozvoj regiónu. Vnímanie priestoru sa stalo neoddeliteľnou súčasťou ekonomických teórií a objektom skúmania regionálnej ekonomiky.

Priestor je dnes chápaný ako dynamická veličina a zároveň ako spoločensko-ekonomická kategória.

Samson a kol. (2001) tvrdia, že priestor pre trvalo udržateľný rozvoj, spolu s časom, tvoria základné dimenzie – rozmer, rozpätie, rozsah akejkoľvek činnosti, teda i ekonomickej. Klasické ponímanie ekonomického priestoru sa stotožňovalo so súborom prírodných, územnotechnických, demografických a ekonomických daností. Toto chápanie má statický rozmer.

1.2 Región ako základná jednotka priestoru

V odbornej literatúre je všeobecná zhoda v tom, že základnou jednotkou, na ktorú možno členiť priestor, je región.

Podľa **Teja** (2002) slovo región patrí medzi pojmy všeobecne aplikované v geografii 20. storočia, ako aj v iných vedných disciplínach paralelne, často veľmi nepresne. Bol mu pridelovaný častokrát veľmi dôležitý význam. Mnoho rokov sa snažili geografi spresniť vedecký popis termínu región tak, aby sa mohol stať nástrojom analýzy. Slovo región sa objavuje vo všetkých hlavných jazykoch a označuje hlavnú myšlienku patriacu regionálnym metódam.

Kieres (1999) uvádza, že región ako dôležitý komponent štátu je základným prvkom v organizácii krajiny. Odráža jej kultúrnu, sociálnu a ekologickú rôznorodosť a je dôležitý predovšetkým pre jej ekonomický rozvoj.

Belajová a Fáziková (2004) tvrdia, že z pohľadu regionálnej ekonomiky je región priestorovým podsystemom krajiny, ktorý charakterizuje určitá priestorová štruktúra a úroveň ekonomického a sociálneho rozvoja. Je teda nielen priestorovou, ale aj ekonomickou a sociálnou jednotkou.

Ekonomické vedy teda chápu región ako územie, v ktorom funguje určitý princíp usporiadania vzájomných aktivít a väzieb medzi ekonomickými jednotkami, ľudským a prírodným potenciálom ako aj infraštruktúrou. Ide o ekonomický región.

Región je priestorovou jednotkou, ktorá môže byť formálne (administratívne) alebo neformálne vymedzená na základe konkrétneho účelu, pričom veľkosť priestoru definovaného ako región môže byť rôzna.

Nekrasov (1980) definuje región ako veľké územie krajiny s viac alebo menej rovnorodými prírodnými podmienkami a charakteristickým zameraním rozvoja výrobných síl na základe spájania komplexu prírodných zdrojov s príslušnou existujúcou i perspektívnou materiálno-technickou základňou, výrobnou a sociálnou infraštruktúrou. Základným kritériom vyčlenenia regiónu je jednota národohospodárskych úloh založená na súhrne využívaných alebo na využitie

naplánovaných prírodných bohatstiev, na historicky vyvinutej hospodárskej činnosti alebo plánovanej štruktúre ekonomického rozvoja.

Rajčáková (2005) vysvetľuje pojem región ako územie, ktoré sa vlastnosťami, vzťahmi medzi prvkami v ňom jestvujúcimi a štruktúrou odlišuje od svojho okolia a možno ho vymedziť hranicami.

Maier – Tödting (1998) chápu pod pojmom región časť jedného štátu alebo jedného národného hospodárstva, ktorá obvykle nie je oddelená od ostatných oblastí formálnymi hranicami a zvyčajne je s nimi spojený ekonomickými bariérami. Zároveň regiónom nerozumieme iba jeden bod v priestore, ale zoskupenie priestorových javov.

Podľa **Becka** (2001) sa región obvykle vymedzuje týmito základnými znakmi:

- ◆ územná celistvosť,
- ◆ špecifické prírodné zdroje,
- ◆ správna jednotka – veľké vnútorné ekonomické väzby vo výrobe a v službách,
- ◆ špecifický význam pre ekonomiku krajiny a z toho vyplývajúci špecifický program ekonomického rozvoja, špecifikum sociálno – kultúrne, národnostné, sociálne – hodnotové, politické.

Podľa **Belajovej a Fázikovej** (2004) sa ekonomické regióny členia na:

- 1) **Rozvinuté** – vyznačujú sa vyšším podielom HDP na obyvateľa než je priemerná úroveň štátu, nižšou mierou nezamestnanosti, kvalifikovanejšou pracovnou silou a vybudovanou technickou a sociálnou infraštruktúrou.
- 2) **Problémové** – zaraďujeme tu:
 - a) **Zaostávajúce regióny** – sú charakterizované postupným poklesom produkcie, dopytu, spotreby, nedostatkom kapitálu hlavne na rozvoj infraštruktúry.
 - b) **Štrukturálne slabé regióny** – volajú sa aj deprimované regióny. Je pre ne charakteristické, že kedysi boli dynamicky sa rozvíjajúce.
 - c) **Regióny s upadajúcimi mestskými centrami** (alebo prekrvené regióny) – sú charakterizované nadmernou koncentráciou ekonomických činností alebo obyvateľstva, ktorá podmieňuje dynamický rast nákladov na rozvoj technickej

a občianskej infraštruktúry a uchovanie základných životných podmienok pre obyvateľov v aglomerovanom prostredí.

Účelové regióny – sú vymedzované na riešenie určitých problémov, ktoré sa môžu dotýkať ich ekonomickej zaostalosti, alebo riešenia životného prostredia, respektíve riešenia migrácie a pod.

Typy regiónov vymedzené CHERP (Charta európskeho regionálneho plánovania):

- 1) **Vidiecke** – sú charakterizované vyšším zastúpením poľnohospodárskeho obyvateľstva.
- 2) **Mestské** – tvoria protipól vidieckych regiónov.
- 3) **Pohraničné** – vyžadujú si koordináciu aktivít na medzinárodnej úrovni.
- 4) **Horské** – sú územia s vyšším zastúpením faktorov obmedzujúcich celkový rozvoj a efekty rozvoja. Zväčša ponúkajú príležitosti pre rozvoj cestovného ruchu.
- 5) **Pobrežné oblasti a ostrovy** – si vyžadujú osobitnú politiku s ohľadom na špecifickú alokáciu v priestore a s ňou súvisiace funkcie, ktoré plnia.
- 6) **Zaostávajúce regióny**
- 7) **Štrukturálne slabé regióny**

V súvislosti so vstupom Slovenska do Európskej únie poznáme tieto typy regiónov:

- ◆ **Euroregióny** - sú účelové priestorové jednotky (formálne) so samostatnou identitou a administratívnou štruktúrou a s finančnými zdrojmi podporujúcimi rozvoj v prihraničných oblastiach najmenej dvoch ale i viacerých štátov.
- ◆ **NUTS-y** - štatistické územné jednotky, ktoré boli zavedené v EÚ pre potreby štatistického sledovania sociálnej a ekonomickej situácie v jednotlivých regiónoch a pre potreby realizácie regionálnej politiky. V rámci EÚ sa uplatňuje celkom 6 úrovní NUTS.

Podľa **Moravčíkovej** a **Kučírkovej** (2003), región predstavuje svojím priestorom súčasne produkt aj rámec ľudských aktivít. Je výsledkom pôsobenia prírodných, technických, hospodárskych a spoločensko-kultúrnych procesov, čím vytvára relatívne komplexný celok spätý vnútornými vzťahmi.

Regióny sa ako územné spoločenstvá vyznačujú týmito základnými charakteristikami:

- 1) Existuje v nich špecifická štruktúra hospodárskych činností, ktorá úzko súvisí s prírodnými podmienkami

-
- 2) Vykazuje sa v nich špecifický spôsob života, životná úroveň a kultúra (regióny v sociokultúrnom význame)
 - 3) Majú svoje hranice, ktoré je možné určiť viacerými spôsobmi, napr.:
 - a) ekonomicky (prevahou určitých činností na danom území a hospodárskymi vzťahmi k jadru regiónu)
 - b) sociálne (spádom za občianskou vybavenosťou, sociálnou štruktúrou obyvateľstva, vplyvom mesta na okolie, atď.)
 - c) kultúrne (hmotnými, najmä civilizačnými črtami kultúry, zvykov a tradícií, jazyka, v minulosti tiež odievaním a pod.)
 - 4) U ľudí existuje vedomie spolupatričnosti a pospolitosti, ktoré sa utvára na základe ich spoločného života a spoločných záujmov v regióne
 - 5) V niektorých prípadoch vzniká politicko-správna, resp. administratívne určená organizácia, ktorá riadi územie regiónu.

1.3 Prihraničný región ako územný celok

Švecová (2002) považuje za prihraničný región územie na oboch stranách hranice, resp. ho chápe ako národný územný celok, začlenený pod úroveň štátu, ktorý má spoločnú hranicu s jedným alebo niekoľkými územnými celkami rovnakého typu, situované v susednom štáte.

Halás (2005) uvádza, že prihraničný región je chápaný ako pás okresov v priamom kontakte s hranicou. Výhodou takéhoto chápania je presné vytýčenie hraníc a dostatok dostupných štatistických údajov. Nevýhodou je, že veľkosť prihraničného regiónu je tak podmienená veľkosťou okresu a častokrát okres zasahuje hlboko do vnútrozemia štátu, čím sa stráca charakter prihraničného regiónu.

Chromý (2000) tvrdí, že prihraničný región je územie, ktoré sa v dôsledku polohy pozdĺž hranice vyznačuje rozdielnymi politickými, spoločenskými, ekonomickými, demografickými a inými znakmi ako ostatné územie hranicami vymedzeného štátu. Takéto vnímanie zdôrazňuje vplyv hranice na priľahlé územie. V prípade, ak je hranicou bariéra, je regionálna štruktúra v usporiadaní jadro-periféria, tak sa prihraničná poloha stáva nevýhodou. Ak je však hranica otvorená a je umožnená

dochádzka do zamestnania, škôl a pod. v rámci oboch strán hranice, poloha regiónu na hranici sa stáva jeho výhodou.

1.4 Euroregión ako inštitút pre cezhraničnú spoluprácu

Ivaničková – Vlčková (2005) píše, že euroregión je pojem, ktorým sa označuje dobrovoľná prihraničná spolupráca v ekonomickej, sociálnej, kultúrnej a ďalších oblastiach medzi dvoma a viacerými štátmi a ich miestnymi orgánmi. Predstavuje geograficky limitované územie, zahrňujúce časti dvoch alebo viacerých krajín, ktoré sa dohodli koordinovať svoju činnosť v rozličných oblastiach. Spolupráca regiónov združených v euroregiónoch nie je založená na základe územných celkov, ale projektov.

Halás a Slavík (2001) považujú za euroregión miesto stretnutie existujúcich orgánov verejného a súkromného sektora a vyvážením nerovnakých kompetencií existujúcich na rôznych stranách hranice. Z hľadiska právnej formy alebo organizácie nemusia byť identické, ale mnohé charakteristické prvky majú spoločné: majú stále štruktúry, ich identita je oddelená od ich členov, majú svoju vlastnú administratívu, technické a finančné zdroje, majú vlastné vnútorné rozhodovanie.

Belajová a Fáziková (2004) chápu euroregióny ako účelové priestorové jednotky (formálne) so samostatnou identitou a administratívnou štruktúrou a s finančnými zdrojmi podporujúcimi rozvoj v prihraničných oblastiach najmenej dvoch ale i viacerých štátov.

Štofka a Štofková (2005) tvrdia, že euroregióny predstavujú vyššiu formu transhraničnej spolupráce, založenú na občianskych iniciatívach a kompetenciách samospráv. Transhraničná spolupráca predstavuje aktivity zamerané na posilnenie a podporu susedských vzťahov obyvateľstva, ako aj inštitúcií na oboch stranách spoločnej hranice.

Ivaničková – Vlčková (2005) uvádzajú, že z pohľadu Európskej únie sa rozoznávajú dva základné typy euroregiónov:

- interné, ktoré prekrývajú periférne oblasti styku štátov Európskej únie,

-
- externé, na hranici medzi štátmi Európskej únie a štátmi mimo Európskej únie).

Világi, Strážay a Benč (2006) tvrdia, že euroregióny pôsobia v nezávislých štruktúrach zložených z lokálnych a regionálnych vlád a organizácií s cieľom prezentovať spoločné záujmy a zlepšiť úroveň života v nerozvinutých oblastiach pozdĺž hraníc, pričom ak sumarizujeme ich zameranie, tak ich hlavným motívom je posilňovanie kultúrnej a hospodárskej cezhraničnej spolupráce.

Medzi hlavné ciele euroregiónov v súlade s Európskou chartou hraničných a cezhraničných regiónov patria:

- rozvoj v oblasti hospodárstva a turistického ruchu,
- rozvíjanie vzťahov v oblasti školstva a vedy,
- aktivity v oblasti prírody, životného prostredia a vodných zdrojov,
- rozvoj dopravy,
- aktivity v humánnej a sociálnej oblasti,
- aktivity zamerané na zachovanie spoločného kultúrneho dedičstva,
- participácia na finančných programoch EÚ,
- aktivity na vytvorenie podmienok výmeny informácií a zabezpečení ich toku,
- aktivity na vypracovanie návrhov, odporúčaní a koordinácií spoločných projektov a programov,
- aktivity zamerané na zvýšenie príťažlivosti regiónov.

1.5 Cezhraničná spolupráca ako interakčný proces

Halás a Slavík (2001) uvádzajú, že najefektívnejším nástrojom na postupné zoslabovanie vplyvu hranice sa stáva cezhraničná spolupráca, ktorá je v Európe zároveň dôležitou súčasťou integračných procesov. Je podporovaná prostredníctvom viacerých medzinárodných zmlúv a dokumentov.

Ako uvádza **Čapková** (2004) spoluprácu vo všeobecnosti možno chápať ako interakčný proces, v ktorom sa účastníci podieľajú na realizácii spoločného alebo podobného cieľa spravidla vzájomným prispôbením svojich činností.

Podľa údajov **Ministerstva vnútra Slovenskej republiky** (2009) cezhraničná spolupráca predstavuje aktivity zamerané na posilnenie a podporu susedských vzťahov obyvateľstva, ako aj inštitúcií na oboch stranách spoločnej hranice alebo spoločných hraníc, a to nielen v ich blízkosti, ale aj vo vnútrozemí. Cieľom takejto spolupráce je umožniť obyvateľom zlepšenie ich života tým, že okrem štátnych zámerov na socioekonomický rozvoj územia môžu samostatne rozvíjať aktivity v tomto smere aj s partnermi z priľahlých oblastí susedských štátov pri vzájomnom rešpektovaní vnútorných podmienok (prevažne právnych) a zahranično-politickej orientácie štátu.

Podľa **Marhulíkovej** (2005) najefektívnejším nástrojom na postupné zoslabovanie vplyvu hraníc sa stáva cezhraničná spolupráca, ktorej hlavným cieľom je čo najväčšie zjednotenie európskych štátov a ich obyvateľov.

Samson a kol. (2001) píše, že pod termínom cezhraničná spolupráca sa rozumie akékoľvek spoločné odsúhlasené spoločné akcie, ktorých cieľom je propagovať a podporovať dobré susedské vzťahy medzi územnými spoločenstvami alebo úradmi v právomoci dvoch alebo viacerých zmluvných strán, ako i uzatváranie akýchkoľvek dohôd a zmlúv, ktoré budú nevyhnutné pre dosiahnutie uvedených cieľov. Cezhraničná spolupráca tak bude prebiehať v rámci právomocí jednotlivých územných spoločenstiev alebo úradov, ktoré sú stanovené právnymi normami jednotlivých štátov. Pojem cezhraničnej spolupráce predstavuje dohodu dvoch alebo viacerých strán, ktoré sa nachádzajú pozdĺž spoločnej hranice, takže spolupráca je každá spoločná činnosť, ktorá si kladie za cieľ posilnenie a rozvoj susedských vzťahov zúčastnených strán. Aké hlavné dôvody cezhraničnej spolupráce sa uvádzajú:

- prekonanie periférnosti a izolácie,
- podpora sociálno-ekonomického rastu a rozvoja,
- zlepšenie životnej úrovne,
- prekonanie predsudkov medzi ľuďmi v pohraničných oblastiach,
- rýchlejšia asimilácia do integrovanej Európy pri zachovaní čo najvyššieho možného stupňa autonómie.

Moska (2006) uvádza, že cezhraničná spolupráca bola vždy opísaná ako hraničná spolupráca medzi susediacimi regiónmi, ktorá sa skladá zo spolupráce miestnych samospráv a inštitúcií daného regiónu. Cieľom spolupráce je dosiahnuť to čo sa už podarilo v krajinách západnej Európy a to je odstránenie alebo zníženie negatívnych efektov, ktoré sú výsledkom existencie hraníc.

1.5.1 Ciele cezhraničnej spolupráce

Podľa **Samsona a kol.** (2001) rozdielnosť životnej úrovne, nezamestnanosti a nerovnomernej úrovne hospodárskeho vývoja medzi regiónmi boli hlavnými faktormi, na základe ktorých boli vymedzené základné ciele cezhraničnej spolupráce v rámci Európskej únie.

Ide hlavne o tieto ciele:

- podpora mestského, vidieckeho a pobrežného rozvoja,
- podpora podnikania a rozvoja malých firiem a miestnych iniciatív zamestnanosti,
- podpora integrácie pracovných trhov a sociálneho zaradenia,
- podpora ochrany životného prostredia, zvýšenie energetickej efektivity a podpora obnoviteľných zdrojov energie,
- zlepšenie dopravy, informačných, komunikačných a energetických systémov,
- rozvoj spolupráce podporujúcej ekonomický rozvoj a sociálnu kohéziu.

Podľa **Rusnáka** (2003) sú komplementárne ciele pre hraničné oblasti:

- organizovanie cezhraničných konzultácií pri príprave rozvojových plánov,
- budovanie cezhraničnej databázy a informačných systémov,
- otváranie nových hraničných priechodov,
- spoločný prístup a riešenie cezhraničných plánov rozvoja,
- ochrana cezhraničných prírodných oblastí,
- súhrnné plánovanie cezhraničných aglomerácií,
- cezhraničné zabezpečovanie verejných a súkromných služieb,
- organizovanie cezhraničných trhov pracovných síl,
- rozvoj cezhraničnej dopravy a telekomunikačnej infraštruktúry,
- cezhraničné dopady znečisťujúcich činností.

1.5.2 Uzatváranie zmlúv o cezhraničnej spolupráci

Világi, Strážay a Benč (2006) uvádzajú, že Slovenská republika uzatvorila medzivládne dohody o cezhraničnej spolupráci so všetkými susednými krajinami, avšak s každou v rozdielnom čase:

- v roku 1994 vo Varšave podpísaná Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a Poľskej republiky o cezhraničnej spolupráci, pričom dohoda nadobudla platnosť 19. januára 1995 (rozvoj kontaktov medzi regiónmi, vojvodcami, okresmi, mestami a obcami predovšetkým na prihraničných územiach oboch štátov),
- ako druhá v poradí bola uzavretá Dohoda medzi vládou SR a vládou Českej republiky o cezhraničnej spolupráci, ktorá nadobudla platnosť 19. januára 2001 (administratívne, technické, ekonomické, sociálne a kultúrne aktivity smerujúce k upevneniu a rozvíjaniu susedských vzťahov medzi zmluvnými stranami),
- dohoda medzi vládou SR a vládou Maďarskej republiky o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi vstúpila do platnosti 28. októbra 2001,
- rámcová zmluva medzi SR a Rakúskou republikou o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi, ktorá nadobudla platnosť 1. septembra 2004, sa ukončil proces uzatvárania zmlúv o cezhraničnej spolupráci so susednými krajinami.

1.6 Programy cezhraničnej spolupráce

Podľa **Kráľovej** (2009) okrem 11 operačných programov pod Národným strategickým referenčným rámcom môže Slovensko čerpať ďalšie zdroje z EÚ prostredníctvom päťice programov zameraných na cezhraničnú spoluprácu.

Programy cezhraničnej spolupráce 2007 – 2013 s účasťou SR:

1. Program cezhraničnej spolupráce SR - ČR
2. Program cezhraničnej spolupráce SR - AT
3. Program cezhraničnej spolupráce SR - PL
4. Program cezhraničnej spolupráce SR - HU - RO - UA
5. Program cezhraničnej spolupráce SR - HU

1.6.1 Program cezhraničnej spolupráce SR - ČR 2007 – 2013

Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR (2008) uvádza, že Európska komisia dňa 21. 12. 2007 schválila Operačný program SR – ČR 2007 – 2013. S rozpočtom 92,7 miliónov eur z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja program podporuje spoločensko-kultúrny a hospodársky rozvoj, územnú dostupnosť a životné prostredie v slovensko-českom prihraničí.

Globálnym cieľom operačného programu je rast vzájomnej previazanosti a zblížovania cezhraničných regiónov a je konkretizovaný prostredníctvom špecifických cieľov, ktoré tvoria náplň nasledovných **prioritných osí**:

1. Podpora spoločensko-kultúrneho a hospodárskeho rozvoja cezhraničného regiónu a spolupráce (jej cieľom je podpora rozvoja kultúry a zachovania tradícií, spolupráca regiónov, vzdelávanie, rozvoj cezhraničného cestovného ruchu či menšie investičné projekty),
2. Rozvoj dostupnosti cezhraničného územia a životného prostredia (jej cieľom je podpora rozvoja dopravy v pohraničí, rozvoja životného prostredia a krajiny a zlepšenie informačnej a komunikačnej dostupnosti pohraničia).

1.6.2 Program cezhraničnej spolupráce SR - Rakúsko 2007 - 2013

Kráľová (2009) tvrdí, že celkovým cieľom programu s rozpočtom 59,9 miliónov eur, financovaných z prostriedkov ERDF, je prispieť k hospodárskemu, sociálnemu, environmentálnemu a kultúrnemu rozvoju rakúsko-slovenského prihraničného regiónu prostredníctvom poskytovania podpory spoločných projektov, iniciatív a verejných intervencií. Celkový cieľ je napĺňaný prostredníctvom **dvoch prioritných osí**:

1. Znalostný región a ekonomický konkurencieschopnosť (jej cieľom je cezhraničná spolupráca MSP, spolupráca v oblasti výskumu, technológií a vývoja, kultúrna spolupráca, spolupráca v cestovnom ruchu, vzdelávanie a kvalifikácia, integrácia trhov práce, sociálne a zdravotné služby),
2. Dostupnosť a trvalo udržateľný rozvoj (jej cieľom je doprava a regionálna dostupnosť – plánovanie, organizácia dopravy a logistika, trvalo udržateľný územný rozvoj a kvalitná regionálna správa/kvalitný manažment, spolupráca a spoločný manažment/spoločné riadenie chránených území, energetická

efektívnosť a obnoviteľné zdroje energie, ochrana životného prostredia, manažment rizík).

1.6.3 Program cezhraničnej spolupráce SR – Poľsko 2007 - 2013

Világi, Strážay a Benč (2006) uvádzajú, že globálnym cieľom je zintenzívniť poľsko-slovenskú spoluprácu partnerstva v záujme udržateľného rozvoja prihraničného regiónu. Tento cieľ je špecifikovaný prostredníctvom týchto špecifických cieľov:

- ◆ rozvoj PR – SR partnerskej spolupráce v rámci zlepšenia podmienok cezhraničnej infraštruktúry k priestorovej integrácii, lepšej dostupnosti a atraktivite pre obyvateľov, investorov a turistov,
- ◆ podpora PR-SR partnerskej spolupráce pre udržateľný sociálno-ekonomický, ekologický a kultúrny rozvoj poľsko-slovenského prihraničného regiónu,
- ◆ podpora miestnych iniciatív a vybudovanie cezhraničných kontaktov prostredníctvom realizácie mikro-projektov založených na aktivitách ľudí - ľuďom.

Program je definovaný prostredníctvom **4 prioritných osí**:

- **PO I:** Rozvoj cezhraničnej infraštruktúry
 - Téma 1: komunikačná a dopravná infraštruktúra
 - Téma 2: infraštruktúra životného prostredia
- **PO II:** Sociálny a hospodársky rozvoj
 - Téma 1: rozvoj cezhraničnej spolupráce v oblasti turizmu
 - Téma 2: ochrana prírodného a kultúrneho dedičstva
 - Téma 3: vytváranie sietí
- **PO III:** Podpora miestnych iniciatív
- **PO IV:** Technická pomoc

1.6.4 Spoločný operačný program Maďarsko - SR - Rumunsko – Ukrajina 2007 - 2013

Kráľová (2009) uvádza, že program Nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) Maďarsko – Rumunsko – Slovensko – Ukrajina bude implementovaný v programoch v období EÚ 2007-2013. Globálnym cieľom programu je zintenzívnenie a prehĺbenie environmentálnej, sociálnej a ekonomickej spolupráce

medzi oprávnenými regiónmi Ukrajiny (Zakarpatska, Ivano – Frankivska a Chemivetska) a oprávnenými a pridruženými regiónmi Maďarska, Rumunska a Slovenska pri rešpektovaní zásad a princípov trvalo udržateľného rozvoja. Globálny cieľ je napĺňaný prostredníctvom týchto **prioritných osí**:

- ◆ **Prioritná os č. 1** - Ekonomický a sociálny rozvoj (zameraná na harmonizovaný rozvoj cestovného ruchu a vytvorenie lepších podmienok pre rozvoj MSP a rozvoj podnikania).
- ◆ **Prioritná os č. 2** - Zlepšenie kvality životného prostredia (zameraná na ochranu životného prostredia, trvalo udržateľného rozvoja a riadenie prírodných zdrojov).
- ◆ **Prioritná os č. 3** - Efektívna hranica (zameraná na zlepšenie dopravnej infraštruktúry na hraničných prechodoch a vybavenosti kontroly na hraniciach).
- ◆ **Prioritná os č. 4** - Podpora spolupráce Ľudia ľuďom (zameraná na inštitucionálnu spoluprácu a neinvestičné projekty Ľudia ľuďom).

Na podporu projektov je v rámci spoločného operačného programu SR – HU – RO – UA alokovaných z ERDF 68 640 123 eur na obdobie rokov 2007-2013.

1.6.5 Program cezhraničnej spolupráce SR - Maďarsko 2007 - 2013

Világi, Strážay a Benč (2006) tvrdia, že celkový strategický cieľ programu sa od posledného programovacieho obdobia nezmenil a zodpovedá presne Strategickým Smerniciam Spoločenstva: „zvýšiť úroveň hospodárskej a sociálnej integrácie v hraničnej oblasti.“ Celkový špecifický cieľ je rozpracovaný do viacerých špecifických cieľov:

- ◆ Špecifický cieľ č. 1: Posilnenie hospodárskej konkurencieschopnosti hraničnej oblasti
- ◆ Špecifický cieľ č. 2: Zvýšenie sociálnej a kultúrnej súdržnosti medzi ľuďmi a komunitami
- ◆ Špecifický cieľ č. 3: Zlepšenie dostupnosti a spojenia v hraničnej oblasti
- ◆ Špecifický cieľ č. 4: Ochrana prírodných hodnôt

Program sa delí na **2 priority**:

- **Priorita 1: HOSPODÁRSTVO A SPOLOČNOSŤ**

Prioritná os sa zameriava na rozvoj cezhraničnej obchodnej (podnikateľskej) spolupráce prostredníctvom podpory zariadení podnikateľskej infraštruktúry, ktoré vytvárajú solídny základ pre spoluprácu podnikateľov.

- **Oblasť podpory 1.1** Podpora cezhraničnej spolupráce v ekonomickej oblasti
- **Oblasť podpory 1.2** Spolupráca v oblasti vedy a výskumu
- **Oblasť podpory 1.3** Podpora spoločných projektov v oblasti turizmu
- **Oblasť podpory 1.4** Spoločné využívanie zariadení zdravotnej starostlivosti a prevencia rizika
- **Oblasť podpory 1.5** Rozvoj sietí, partnerstva, programového a projektového plánovania a kapacít manažmentu
- **Oblasť podpory 1.6** Spoločné využívanie a rozvoj ľudských zdrojov
- **Oblasť podpory 1.7** aktivity „Ľudia Ľuďom“
- **Priorita 2: ŽIVOTNÉ PROSTREDIE, OCHRANA PRÍRODY A DOSTUPNOSŤ**

Cieľom je podporiť spoločné aktivity v oblasti ochrany prírody súbežne s chránenými oblasťami. Prioritná os kladie dôraz na dopravnú infraštruktúru, ako výstavbu ciest, zariadenia hraničných priechodov cez rieky a zariadenia verejnej dopravy. Prioritná os zahŕňa aktivity zacielené na rozvoj a komunikačnej infraštruktúry za účelom zlepšenia toku informácií.

- **Oblasť podpory 2.1** Spoločné akcie na podporu ochrany ŽP
- **Oblasť podpory 2.2** Spoločné aktivity ochrany prírody
- **Oblasť podpory 2.3** Výstavba malých ciest, cyklistických trás, verejná doprava
- **Oblasť podpory 2.4** Zariadenia lepšieho hraničného prechodu cez hraničné rieky
- **Oblasť podpory 2.5** Zlepšenie IT dostupnosti

1.7 INTERREG III ako program cezhraničnej spolupráce

Botev (2005) uvádza, že INTERREG III je zameraný na podporu cezhraničnej spolupráce medzi susednými regiónmi rôznych štátov. Ako taký sa delí na tri fondy označené A, B, C, ktoré oznamujú, na aké aktivity je možné z tohto programu žiadať.

INTERREG IIIA predstavuje cezhraničnú spoluprácu susediacich miest a obcí s cieľom spoločného rozvoja – podpora podnikania, ochrana životného prostredia, zlepšovanie dopravy, podpora kultúry a turistiky. Tento program je určený len pre projekty realizované v hraničných regiónoch zúčastnených štátov (v tomto význame sa regiónom myslí VUC). Na Slovensku riadi tento program MVRR SR a organizácie na Horehroni môžu spolupracovať s partnermi v Maďarsku (priama hranica kraja) a Ukrajine.

ITERREG IIIB je zameraný na nadnárodnú spoluprácu vyššej integrácie, čo znamená, že sa podporujú projekty, ktorých úlohou je nadväzovať spoluprácu medzi organizáciami v členských a nečlenských štátoch EU. Zmyslom fondu je dosahovanie vyváženého rozvoja, ochrany kultúrneho dedičstva, spoločného plánovania a podpory vízií komunikačných sietí. Záujemcovia zo Slovenska môžu realizovať projekty v regióne strednej a juhovýchodnej Európy. V SR riadi tento program MŽP SR.

INTERREG IIIC sa orientuje na medziregionálnu spoluprácu organizácií, tzn. vzájomnú činnosť rôznych organizácií z rôznych častí Európy, ktorých zámerom je zlepšovanie regionálneho rozvoja, súdržnosti a vytváranie medzinárodných sietí. Pôsobnosť je najmä v zaostávajúcich a transformujúcich sa regiónoch. Fond vyvíja svoju činnosť v štyroch zónach Európy – severnej, západnej, južnej a východnej, kde patri aj Slovensko.

2 Cieľ práce

Aktivity, ktoré sú zamerané na upevňovanie susedských vzťahov obyvateľstva, ktorí zdieľajú spoločnú hranicu, a to nielen v ich blízkosti, ale aj vo vnútrozemí, vyvolali potrebu vytvorenia cezhraničnej spolupráce. Hlavnou úlohou tejto spolupráce je riešiť ekonomické, sociálne, ekologické problémy a zlepšiť život občanov jednotlivých štátov. Najznámejšou štruktúrou rozvoja cezhraničnej spolupráce sa stávajú euroregióny, v rámci ktorých medzi sebou spolupracujú rôzni aktéri, ktorí riešia často podobné alebo rovnaké problémy. Zameriavajú sa aj na podporu a realizáciu spoločných projektov na kultúrnej, sociálnej, hospodárskej a infraštruktúrnej úrovni.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je zhodnotiť možnosti cezhraničnej spolupráce v Karpatskom euroregióne. K základným parciálnym cieľom patria:

- 1) Charakterizovať územie, na ktorom pôsobí Karpatský euroregión,
- 2) Charakterizovať vznik a princípy fungovania Karpatského euroregiónu na medzinárodnej úrovni, ako aj na Slovensku,
- 3) Analyzovať finančné zdroje cezhraničnej spolupráce Karpatského euroregiónu Slovensko,
- 4) Analyzovať činnosť a aktivity Karpatského euroregiónu Slovensko,
- 5) Zhodnotiť strategické zámery a ciele Karpatského euroregiónu Slovensko,
- 6) Zisťovať a vyhodnotiť názory obyvateľov na činnosť združenia.

3 Metodika práce

Objektom skúmania tejto bakalárskej práce je cezhraničná spolupráca v Karpatskom euroregióne.

Metodický postup, ktorý sme si zvolili bol nasledovný:

1. študovanie odbornej, vedeckej literatúry a časopisov domácich a zahraničných autorov,
2. zhromažďovanie údajov a informácií z výročných správ Karpatského euroregiónu Slovensko, pracovných materiálov, internetových zdrojov najmä MV SR a KER a podklady získané z dotazníkového prieskumu,
3. komparácia údajov,
4. analýza údajov - je postavená na analýze určitých procesov, javov a faktov,
5. syntéza údajov - je prezentovaná vo forme výstupov z činnosti KER,
6. záverečné vyhodnotenie a prílohy.

Bakalárska práca sa člení do niekoľkých častí:

1) *Charakteristika Karpatského euroregiónu*

- ❖ Charakterizovanie územia pôsobenia Karpatského euroregiónu – poloha, rozloha, obyvateľstvo a hustota zaľudnenia.
- ❖ Identifikovanie spoločných charakteristík a problémových okruhov prihraničných oblastí Karpatského euroregiónu – periférnosť a dostupnosť, spoločná história, štruktúra priemyslu a poľnohospodárstva, nízka cena práce a spoločná ambícia ekonomickej prosperity a integrácie.

2) *Vznik a princípy fungovania Karpatského euroregiónu*

- ❖ Karpatský euroregión na medzinárodnej úrovni
- ❖ Karpatský euroregión na Slovensku
- ❖ Princípy fungovania Karpatského euroregiónu – KER bol vytvorený v súlade s princípmi rovnosti a vzájomnej prosperity medzi orgánmi, ktoré podpísali Dohodu o jeho vytvorení. Funguje ako spoločný poradný a koordinačný orgán s cieľom podporovať cezhraničnú spoluprácu medzi prihraničnými regiónmi. Činnosť je vykonávaná prostredníctvom pracovných komisií: pracovná komisia

pre regionálny a hospodársky rozvoj, pracovná komisia pre cestovný ruch a životné prostredie, pracovná komisia pre sociálnu infraštruktúru, pracovná komisia pre oblasť predvídania, prevencie a poskytovania vzájomnej pomoci pri živelných pohromách a pracovná komisia pre obchod.

3) *Analýza finančných zdrojov CS v KER Slovensko* - na Slovensku sa financovanie národných štruktúr zabezpečuje prostredníctvom prostriedkov získaných z príspevkov, darov, dotácií, grantov od fyzických a právnických osôb, z členských príspevkov, z vlastných projektov a činnosti pri naplňovaní cieľov združenia a z výnosov z hospodárenia s majetkom. V tejto časti sme sa zamerali na:

- ❖ Príjmy za roky 2008 a 2009
- ❖ Výdavky za roky 2008 a 2009

4) *Analýza činnosti a aktivít Karpatského euroregiónu Slovensko*

- ❖ Projekty realizované v roku 2008
- ❖ Projekty realizované v roku 2009

5) *Definovanie strategických zámerov a cieľov Karpatského euroregiónu Slovensko* – medzi základné strategické zámery patrí najmä oblasť samotného manažmentu, oblasť ekonomickej stabilizácie, oblasť marketingu a oblasť verejno-súkromných partnerstiev.

6) *Prieskum názorov obyvateľov k cezhraničnej spolupráci a ku Karpatskému euroregiónu* – prostredníctvom dotazníka sme zisťovali a vyhodnocovali, či sú obyvatelia východného Slovenska informovaní o cezhraničnej spolupráci v regiónoch Prešovského a Košického samosprávneho kraja a o Karpatskom euroregióne. Na frekventovaných miestach (mestských a obvodných úradoch, v obchodných centrách a rôznych firmách a podnikoch) v dopoludňajších hodinách sme oslovili 540 ľudí, z toho 450 obyvateľov sme respondovali a analyzovali a zvyšných 90 občanov nám odmietlo vyplniť dotazník, takže sme nepokračovali v respondovaní. Opýtaným sme položili 9 otázok, z nich 2 boli otvorené a vo zvyšných 7 si respondenti mohli vybrať z rôznych možností. Konkrétne otázky zneli: „Počuli ste niekedy o cezhraničnej spolupráci v regióne Prešovského a Košického samosprávneho kraja?“, „Čo si predstavujete pod pojmom cezhraničná spolupráca?“, „Zúčastnili ste sa nejakého podujatia v rámci cezhraničnej spolupráce?“, „Aký význam prikladáte cezhraničnej spolupráci v regióne?“, „Podľa Vás ovplyvňuje cezhraničná spolupráca rozvoj regiónu?“, „Ako podľa vášho názoru ovplyvňuje rozvoj regiónu cezhraničná

spolupráca?“, „Viete, ako sa volá euroregión, ktorý pôsobí na území východného Slovenska?“, „Počuli ste niekedy o činnosti Karpatského euroregiónu?“ a „Zúčastnili ste sa aktivít, ktoré organizuje Karpatský euroregión?“.

8) Záver. V závere sme zhrnuli všetky doterajšie poznatky o možnostiach cezhraničnej spolupráce, o fungovaní daných štruktúr a spôsoboch naplnenia nášho stanoveného cieľa.

Pri spracovaní bakalárskej práce sme použili tieto základné metódy:

- 1) *metódu analýzy* – sme použili, najmä pri finančných zdrojoch, pri projektoch a pri činnostiach a aktivitách KER.
- 2) *metódu syntézy* – sme použili, najmä pri závere.
- 3) *metódu komparácie* – sme použili, najmä pri porovnávaní rozlohy, obyvateľstva a hustoty zaľudnenia jednotlivých prihraničných regiónoch KER a pri porovnávaní príjmov a výdavkov za roky 2008 a 2009.
- 4) *metódu dedukcie* – sme použili, najmä pri princípoch fungovania KER.
- 5) *pre grafické znázornenie* sme využívali Microsoft Office Excel.

4 Vlastná práca

4.1 Charakteristika Karpatského euroregiónu

Karpatský euroregión je jedným z najväčších a najstarších euroregiónov v krajinách bývalého Východného bloku. Prihraničné regióny Slovenska, Poľska, Maďarska, Rumunska, a Ukrajiny sa rozliehajú v geografickej oblasti Karpatských hôr povodia rieky Tisy a príslušných území. Po rozšírení Európskej únie v máji 2004 sa Karpatský euroregión rozprestiera po oboch stranách Schengenskej hranice.



Obr. 1

Poloha Karpatského euroregiónu

Zdroj: Sekcia verejnej správy MV SR

Tabuľka 1 znázorňuje ako Karpatský euroregión združuje prihraničné teritória a ich subjekty v piatich krajinách, t.j. Maďarska, Poľska, Rumunska, Slovenska a Ukrajiny.

Tab. 1**Prihraničné územia Karpatského euroregiónu**

Krajina	Prihraničné územie	Oblasť
Slovensko	Východné Slovensko	Košický kraj, Prešovský kraj
Poľsko	Juhovýchodné Poľsko	Podkarpatské vojvodstvo s oblasťami Krosno, Przemysl, Rzeszów a Tarnów,
Ukrajina	Západná Ukrajina	Ivano-Frankovská oblasť, Lvovská oblasť, Černivecká oblasť, Zakarpatská oblasť
Maďarsko	Severovýchodné Maďarsko	župy: Borsód-Abaúj-Zemplén, Heves, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun- Szolnok Szabolcs-Szatmár-Bereg a mestá s právomocami župy: Debrecén, Eger, Miskolc Nyíregyháza.
Rumunsko	Severné Rumunsko	župy: Botosáni, Maramures, Suceava, Harghita,, Satu Mare, Zilah.

Zdroj: Združenie Karpatského euroregiónu

Tabuľka 2 znázorňuje, že celková rozloha euroregiónu predstavuje 145 153 km², z toho najväčšiu časť zaberá Ukrajinská národná časť Karpatského euroregiónu (56 660 km²) a naopak najmenšiu rozlohu má Slovenská časť (15 746 km²). Poľská časť má 17 926 km², Maďarská národná časť Karpatského euroregiónu 28 639 km² a Rumunská národná časť Karpatského euroregiónu 26 182 km².

Najviac obyvateľov s počtom 6 429 900 má Ukrajinská národná časť Karpatského euroregiónu. Maďarskú národnú časť Karpatského euroregiónu obýva 2 616 000 občanov, Poľskú časť osídľuje 2 127 860 jedincov, Rumunskú národnú časť Karpatského euroregiónu 2 008 000 ľudí a najmenej obyvateľov má Slovenská časť (1 556 142). Celkovo má Karpatský euroregión cca 14,7 miliónov obyvateľov.

Hustota osídlenia Karpatského euroregiónu predstavuje 105 obyvateľov na km². Najväčšiu hustotu osídlenia má Poľská časť (127 obyv./1 km²) a najmenšiu Rumunská národná časť Karpatského euroregiónu (77 obyv./1 km²). Ukrajinská národná časť

Karpatského euroregiónu má hustotu osídlenia 113 obyvateľov na km², Slovenská časť 106 obyvateľov na km² a Maďarská národná časť Karpatského euroregiónu 91 obyvateľov na km².

Tab. 2

Základné charakteristiky Karpatského euroregiónu

	Slovenská časť	Poľská časť	Ukrajinská národná časť KER	Maďarská národná časť KER	Rumunská národná časť KER	Euroregión spolu
Názov	Karpatský euroregión Slovensko	Združenie Karpatský euroregión Poľsko (Stowar-zyszenie Euroregion Karpacki Polska)	Karpatskij Evroregion	Kárpátok Eurégió	Uniunea Partea Romana Euroregiunea Carpatice	Karpatský euroregión (KER)
Sídlo sekretariátu	Košice	Krosno	Užgorod	Nyíregyháza	Baia Mare	-
Rozloha v km²	15 746	17 926	56 660	28 639	26 182	145 153
Počet obyvateľov (r. 2001)	1 556 142	2 127 860	6 429 900	2 616 000	2 008 000	cca 14,7 mil.
Hustota osídlenia (ob./1 km²)	106	127	113	91	77	105

Zdroj: Sekcia verejnej správy MV SR

Karpatský euroregión je charakteristický aj mnohými národnosťami a etnickými či náboženskými skupinami. Z toho vyplýva, že na území prevláda jazyková rôznorodosť, ktorá zahŕňa ukrajinčinu, poľštinu, maďarčinu, rumunčinu, slovenčinu, ale aj nemčinu, rómčinu a rusínštinu..

Podľa **Citriakovej** (2007) k základným spoločným charakteristikám a problémovým okruhom prihraničných oblasti Karpatského euroregiónu patrí:

-
- **Geografická poloha** – štáty ležia v hornatom vidieckom regióne Karpát a povodia rieky Tisy.
 - **Periférnosť a dostupnosť** – teritórium sa vyznačuje značnou vzdialenosťou od európskeho jadra, od svojho hlavného mesta a tiež od popredných administratívnych a ekonomických centier.
 - **Demografia** – tempo rastu prirodzeného prírastku nezodpovedá tempu urbanizácie, populačný prírastok klesá a varovný je aj podiel rómskeho obyvateľstva, ktorý je v každej oblasti vyšší ako celoštátny priemer.
 - **Spoločná história** – štyridsať rokov života v rovnakých podmienkach socialistickej spoločnosti a dejinné pochody v období 1. a 2. svetovej vojny.
 - **Štruktúra priemyslu a poľnohospodárstva** – oblasti disponujú malým počtom väčších chemických podnikov, často sú zdrojom príjmu väčšej časti obyvateľstva.
 - **Nízka cena práce** – vysoká nezamestnanosť a nedostatok pracovných príležitostí má dopad na zlacnenie ceny práce.
 - **Spoločná ambícia ekonomickej prosperity a integrácie** - vhodné podmienky a prostredie pre rozvoj cezhraničnej spolupráce.

Čo sa týka prírodných podmienok územia Karpatského euroregiónu v rámci Slovenska sú rôznorodé. Sever územia je hornatý, tvorí ho oblúk Západných Karpát a výbežok Východných Karpát. Na tomto teritóriu sa nachádzajú aj tri národné parky: TANAP, Poloniny, Slovenský raj a biosférická rezervácia Východné Karpaty. Juh územia je prevažne rovinný, v strednej časti je tvorený Košickou kotlinou a vo východnej časti Východoslovenskou nížinou. Na juhozápade územia sa nachádza rezervácia Slovenský kras.

Územie Slovenska sa vyznačuje mnohými národno-kultúrnymi pamiatkami a to najmä v severnej a severovýchodnej časti, napríklad Spišský hrad, ktorý je aj zapísaný do zoznamu Svetového dedičstva UNESCO a súbor drevených kostolíkov.

Región je bohatý na rekreačné aktivity, v letnom období pri vodných nádržiach Domaša, Zemplínska Šírava a pri termálnych kúpaliskách vo Vyšných Ružbachoch a Vŕbovom. Naopak v zimnom období sú pre milovníkov zimných športov atraktívne Vysoké Tatry a Slovenský raj.

4.2 Vznik a princípy fungovania Karpatského euroregiónu

Prostredníctvom rozhovoru s externými pracovníkmi a dokumentov, ktoré nám poskytlo združenie Karpatského euroregiónu a dokumentov MV SR, Sekcia verejnej správy analyzujeme vznik Karpatského euroregiónu na medzinárodnej úrovni a na Slovensku a princípy fungovania Karpatského euroregiónu.

4.2.1 Karpatský euroregión na medzinárodnej úrovni

Na základe dohody, ktorú podpísali v Debrecíne zástupcovia miestnych a regionálnych správnych orgánov prihraničných regiónov Poľska, Slovenska, Maďarska a Ukrajiny vznikol 14. februára 1993 na medzinárodnej úrovni Karpatský euroregión.

Zakladajúcimi štátmi boli Ukrajina, Maďarsko a Poľsko. V roku 1997 sa pripojilo Rumunsko a o 2 roky aj Slovensko. Do roku 1999 Slovensko disponovalo v rámci Karpatského euroregiónu iba pridruženým členstvom. V súčasnosti je Karpatský euroregión členom Združenia európskych hraničných regiónov a spolupracuje aj s inými organizáciami ako napríklad Komisia pre ekonomiku Spojených národov a Karpatská nadácia.

Základné ciele Karpatského euroregiónu:

- organizovať a koordinovať činnosti podporujúce ekonomickú, ekologickú, vedeckú, kultúrnu a vzdelávaciu spoluprácu medzi svojimi členmi,
- podporovať dobré susedské vzťahy medzi svojimi členmi,
- asistovať pri vypracovávaní konkrétnych projektov a plánov CS medzi členmi združenia v oblastiach spoločného záujmu,
- podporovať a napomáhať kontaktom medzi obyvateľmi svojich členov, ale aj medzi odborníkmi z rôznych oblastí,
- identifikovať potenciálne oblasti multilaterálnej spolupráce medzi členmi,
- sprostredkovať a napomáhať spolupráci svojich členov s medzinárodnými organizáciami, inštitúciami a agentúrami.

4.2.2 Karpatský euroregión na Slovensku

Na jeseň v roku 1992 na Slovensku vznikol Karpatský euroregión. Ako záujmové združenie právnických osôb vo Vranove nad Topľou združujúce samosprávy východného Slovenska bol zaregistrovaný pod názvom Región Karpaty. V marci 2006 sa na zasadnutí Valného zhromaždenia premenoval na Karpatský euroregión Slovensko.

Na zasadnutí Rady KER 25. novembra 1999 sa slovenská časť Karpatského euroregiónu stala plnoprávnym členom.

Po vzniku vyšších územných celkov v SR, veľkú časť zodpovednosti na seba prevzal Košický samosprávny kraj, ktorý sa stal v roku 2002 členom Združenia Región Karpaty. V tom istom roku sa Prešovský samosprávny kraj pripojil k medziregionálnej spolupráci v rámci Karpatského euroregiónu.

Hlavným cieľom združenia je podporovať rozvoj cezhraničnej a medziregionálnej spolupráce medzi susediacimi oblasťami východného Slovenska, juhovýchodného Poľska, západnej Ukrajiny, severovýchodného Maďarska a severozápadného Rumunska.

Cezhraničná spolupráca v rámci združenia je zameraná na cestovný ruch, medzinárodné siete spolupráce, miestny rozvoj základnej a dopravnej infraštruktúry, mládež a kultúrnu spoluprácu, ochranu ŽP, podporu zahraničných investícií a ekonomickej spolupráce malého a stredného podnikania a rozvoj ľudských zdrojov.

V súčasnosti je Karpatský euroregión Slovensko zaregistrovaný ako viacsektorové združenie právnických osôb so sídlom v Košiciach. Združuje viac ako 100 právnických subjektov z radov obecných a mestských samospráv Východného Slovenska, regionálnej samosprávy (Košický samosprávny kraj), regionálnej štátnej správy (Krajský úrad v Prešove a Krajský úrad v Košiciach), združení obcí, vzdelávacích inštitúcií, profesnej komory a súkromného sektora a je akceptovanou entitou na regionálnej a celoštátnej úrovni.

4.2.3 Princípy fungovania Karpatského euroregiónu

Karpatský euroregión bol vytvorený v súlade s princípmi rovnosti a vzájomnej prosperity medzi orgánmi, ktoré podpísali Dohodu o jeho vytvorení. Funguje ako spoločný poradný a koordinačný orgán s cieľom podporovať cezhraničnú spoluprácu

medzi prihraničnými regiónmi.

Na to, aby Karpatský euroregión dosahoval svoje ciele, musí organizačne fungovať a mať dostatok finančných zdrojov.

Na základe pracovných komisií sa vykonáva na medzinárodnej úrovni odborná aktivita Karpatského euroregiónu. Každá zo zúčastnených národných častí zaručuje a financuje aktivitu jednej z odborných komisií Karpatského euroregiónu.

V rámci medzinárodného združenia Karpatský euroregión funguje päť pracovných komisií:

- 1. Pracovná komisia pre regionálny a hospodársky rozvoj,*
- 2. Pracovná komisia pre cestovný ruch a životné prostredie,*
- 3. Pracovná komisia pre sociálnu infraštruktúru,*
- 4. Pracovná komisia pre oblasť predvídania, prevencie a poskytovania vzájomnej pomoci pri živelných pohromách,*
- 5. Pracovná komisia pre obchod.*

Pri činnosti pracovnej komisie Karpatského euroregiónu pre oblasť predvídania, prevencie a poskytovania vzájomnej pomoci pri živelných pohromách a katastrofách sa slovenská strana riadi základnými plánovacími dokumentmi, a to:

- plánom zasadnutí,
- plánom aktivít.

Aktivity slovenskej časti sú uskutočňované za pomoci združenia právnických osôb Karpatského euroregiónu. Združenie svoju činnosť vykonáva v súlade s čl. 66 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy SR v znení neskorších predpisov, § 21 zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších zmien a doplnkov, § 20f až 20j Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov a v súlade s medzinárodnými európskymi dokumentmi, ku ktorým SR pristúpila, najmä Európsky rámcový dohovor o CS medzi územnými celkami alebo orgánmi, Protokol č. 2 k Európskemu rámcovému dohovoru o CS medzi územnými celkami alebo orgánmi, Európska charta miestnej samosprávy a ďalšími dokumentmi.

Činnosť Karpatského euroregiónu Slovensko po technickej a organizačnej stránke zabezpečuje jeho sekretariát v Košiciach.

4.3 Analýza finančných zdrojov CS KER Slovensko

V tejto časti sme analyzovali finančné zdroje CS Karpatského euroregiónu na Slovensku na základe výročných správ 2008 a 2009 Združenia Karpatského euroregiónu Slovensko a dostupných dokumentov na webových stránkach.

Na Slovensku sa financovanie národných štruktúr zabezpečuje prostredníctvom prostriedkov získaných z príspevkov, darov, dotácií, grantov od fyzických a právnických osôb, z členských príspevkov, z vlastných projektov a činnosti pri naplňovaní cieľov združenia a z výnosov z hospodárenia s majetkom. Hospodárenie sa uskutočňuje podľa schváleného rozpočtu na jeden kalendárny rok. Za hospodárenie zodpovedá predseda.

V tabuľke 3 sú znázornené príjmy za obdobie 2008 a 2009 združenia Karpatského euroregiónu Slovensko. Príjmy za roky 2008 a 2009 uvádzame v skutočných v sumách podľa rozpočtu Združenia KER. Celkové príjmy združenia v roku 2008 boli vo výške 77 941,36 € (100 %), z toho 54 872,41€ (70,40 %) predstavovali dotácie a zvyšných 23 068,95 € (29,60 %) tvorili príjmy z vlastných zdrojov. Celkové príjmy združenia v roku 2009 boli vo výške 33 200,86 € (100 %), z toho 12 020,00 € (36,20 %) predstavovali dotácie a zvyšných 21 180,86 € (63,80 %) tvorili príjmy z vlastných zdrojov. Z toho vyplýva, že v roku 2009 boli príjmy o 44 740,5 € nižšie ako v roku 2008.

Tab. 3

Príjmy Karpatského euroregiónu Slovensko

	Príjmy/rok	2008	2009
	Zostatok z min. roka	16 828,39 €	21 659,18 €
Dotácie	SPERA I	35 775,18 €	12 020,00 €
	SPERA II	19 097,23 €	0 €
Vlastné príjmy	Členské	19 208,50 €	20 692,78 €
	Iné	3 860,45 €	488,08 €
	Príjmy spolu	94 769,75 €	54 860,04 €

Zdroj: : Výročné správy Združenia Karpatského euroregiónu Slovensko

V tabuľke 4 sú znázornené výdavky za obdobie 2008 a 2009 združenia Karpatského euroregiónu Slovensko. Výdavky za roky 2008 a 2009 uvádzame v skutočných v sumách podľa rozpočtu Združenia Karpatského euroregiónu. Celkové výdavky združenia v roku 2008 boli 62 962,49 € (100 %), z toho z dotácií čerpali 54 872,41 € (87,15 %) a vlastné výdaje predstavovali 8 090,08 € (12,85 %). V roku 2009 boli celkové príjmy združenia vo výške 28 753,60 € (100 %), z toho z dotácií čerpali 11 549,93 € (40,17 %) a vlastné výdaje predstavovali 17 203,67 € (59,83 %).

Tab. 4

Výdavky Karpatského euroregiónu Slovensko

	Výdavky/rok	2008	2009
Čerpanie dotácií	SPERA I	35 775,18 €	11 549,93 €
	SPERA II	19 097,23 €	0 €
Vlastné	Spolufinancovanie	5 380,73 €	1 356,21 €
	Prevádzkové výdaje	2 709,35 €	15 847,46 €
	Výdavky spolu	62 962,49 €	28 753,60 €

Zdroj: Výročné správy Združenia Karpatského euroregiónu Slovensko

Finančná situácia v Karpatskom euroregióne Slovensko nie je priaznivá. V porovnaní s rokom 2008 finančné prostriedky združenia KER v roku 2009 klesli o viac ako 50 %. A preto, aby sa dosiahla finančná stabilizácia, mali by zvýšiť podiel vlastných zdrojov na celkových príjmoch, optimalizovať výdavky a zvýšiť projektovú aktivitu, aby príjmy neklesali.

4.4 Analýza činnosti a aktivít Karpatského euroregiónu Slovensko

V tejto časti analyzujeme činnosť a aktivity Karpatského euroregiónu prostredníctvom údajov získaných z výročných správ KER Slovensko.

Karpatský euroregión sa vo svojich začiatkoch venoval organizovaniu rôznych obchodno-kontraktačných a výstavných trhov, seminárov pre podnikateľov

a konzultačných stretnutí zástupcov priemyselných a obchodných komôr.

V súčasnosti sa Karpatský euroregión venuje spoločnej organizácii a koordinácii akcií podporujúcich ekonomickú, vedeckú, ekologickú, kultúrnu a vzdelávaciu spoluprácu medzi svojimi členmi. Asistuje pri vypracovaní konkrétnych projektov cezhraničnej spolupráce medzi členmi združenia v oblastiach spoločného záujmu.

4.4.1 Projekty realizované v roku 2008

1. SPERA I – Systém podpory euroregionálnych aktivít Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky.

a) Projekt „BARDEJOV“ - historický, romantický a multikultúrny.

V rámci projektu sa uskutočnilo jedinečné podujatie pripomínajúce stredovek, ktorým žilo celé mesto. Uskutočnili sa tradičné jarmoky, koncerty dobovej hudby, prezentácia tradičných remesiel, dramatizácia stredovekých príbehov viažucich sa k mestu Bardejov v stredoveku, prezentácia tradičnej ľudovej kultúry a tradičných gastronomických špecialít lokality. V rámci podujatia boli odprezentované aj medzinárodné súvislosti obchodných ciest ako Tokajská vínná cesta a Jantárová cesta.

b) Projekt „Cestujeme Karpatmi“ – Mestá. Cieľom projektu bolo zintenzívnenie CS a k rozvoju CR na celom území KER prostredníctvom propagácie najatraktívnejších miest celého územia ako hlavných centier historických obchodných ciest.

Výstupom je prezentačná publikácia, siedme pokračovanie doteraz úspešnej série Cestujeme Karpatmi, v ktorej jednotlivé diely sa venovali dreveným kostolíkom a zvoniciam, kúpeľom, hradom a zámkom, prírodným krásam, ľudovej architektúre a najkrajším častiam Euroregiónu. V rámci aktivít Euroregiónu je jedinečná, lebo mapuje územie všetkých piatich členských štátov Euroregiónu.

c) RESET 2 - Cieľom projektu bolo budovať a rozvíjať efektívne, trvalé a vzájomne prospešné partnerstvá so zakladateľmi euroregiónu.

Spoluprácou mikroregionálnych aktérov pozdĺž historických ciest vedúcich východným Slovenskom do Poľska budovať široké partnerstvo a interné kapacity pre vlastný rozvoj so zapojením ďalších regionálnych aktérov.

Projekt skúmal prírodné krásy a zaujímavosti na území mikroregiónu a za účelom zvýšenia povedomia verejnosti o nich. Projekt si kládol za cieľ získať vedomosti o tom,

ako obyvatelia poznajú svoje mikroregióny a prírodné krásy a zaujímavosti v nich. V neposlednom rade sa projekt zameriaval na priblíženie prírodných krás a zaujímavostí cieľovým skupinám. Projekt nadväzuje na úspešne zrealizovaný projekt RESET – spájame sa na vidieku.

d) Schengenská brána – hľadanie spoločných koreňov. Cieľom projektu bolo symbolické prepojenie minulosti a budúcnosti v aktivitách Košického kraja a mesta Košice a Zakarpatskej Ukrajiny a mesta Užhorod.

1. *Hľadanie spoločných európskych koreňov* - dosiahnutie cieľa prostredníctvom rozširovania poznatkov o spoločných hodnotách, dejinách a kultúre na oboch stranách hranice v minulosti, v súčasnosti a v budúcnosti.
2. *Posilňovanie vzájomného partnerstva medzi samosprávami oboch miest* - oficiálne podpísaného v roku 1993.
3. *Propagácia najzaujímavejších častí na dotknutom území Karpatského euroregiónu*, s cieľom upozorniť a zvýšiť záujem o návštevnosť prezentovaných lokalít na území Karpatského euroregiónu.

4.4.2 Projekty realizované v roku 2009

1. **SPERA I** – Systém podpory euroregionálnych aktivít Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky.

a) **Projekt „Cestujeme Karpatmi“** – Strediská cestovného ruchu. Projekt bol spracovaný ako pokračovanie projektu série "Cestujeme Karpatmi". Počas realizácie projektu Karpatský euroregión Slovensko spolupracoval s národnými sekretariátmi Karpatského euroregiónu v Poľsku, Rumunsku, Maďarsku, Ukrajine a odborníkmi z týchto krajín. Cieľom projektu bolo zintenzívniť cezhraničnú spoluprácu a rozvoj cestovného ruchu na celom území Karpatského euroregiónu prostredníctvom propagácie najatraktívnejších a najhodnotnejších stredísk cestovného ruchu. Tematicky boli zmapované turistické, kultúrne a historické zaujímavosti s rozvojovým potenciálom. Súčasťou projektu bola aj publikácia o úzkokolejových železničkách v Košiciach a Lilafurede (Maďarsko).

b) **Projekt „SMD REGIONS“** – bol podaný v decembri 2009 a v súčasnosti prebieha proces hodnotenia. Cieľom projektu bude vytvoriť systematické a permanentné

informačné základne, poskytujúce informácie pre strategické rozhodovanie Karpatského euroregiónu.

4.5 Strategické zámery a ciele Karpatského euroregiónu Slovensko

Tabuľka 5 znázorňuje základné strategicky dôležité zámery a ciele Karpatského euroregiónu Slovensko. Medzi základné strategické zámery patrí najmä oblasť samotného manažmentu, oblasť ekonomickej stabilizácie, oblasť marketingu a oblasť verejno-súkromných partnerstiev.

Tab. 5

Strategické zámery a ciele Karpatského euroregiónu Slovensko

<u>Zámery 2010</u>	<u>Cieľ:</u>
Vytvorenie novej štruktúry KER SR prostredníctvom kvalifikovaných osôb pre medzinárodné kontakty, ekonomiku, pre chod kancelárie a implementáciu projektov pri maximálnej ekonomickej efektívnosti.	<ul style="list-style-type: none"> - vytvoriť základňu externých spolupracovníkov (špecialistov) s ktorými je možné počítať pri príprave a realizácii projektov
Zabezpečenie stabilizácie ekonomickej situácie v KER SR pre možnosť bezproblémovej činnosti združenia a príprave na participácii na projektoch.	<ul style="list-style-type: none"> - stabilizácia členov KER Slovensko - oslovenie ďalších potenciálnych členov
Zvýšenie povedomia o KER Slovensko.	<ul style="list-style-type: none"> - tvorba interaktívneho internetového portálu KER Slovensko so zakomponovaním moderných internetových nástrojov (facebook, google maps, you tube a pod.) - vytvoriť Corporate Identity v rámci KER Slovensko.
Posilňovanie súkromno-verejných partnerstiev v rámci KER.	<ul style="list-style-type: none"> - aktívne vyhľadávať potenciálnych partnerov a hľadať možností Spolupráce

Zdroj: Výročné správy Združenia Karpatského euroregiónu Slovensko

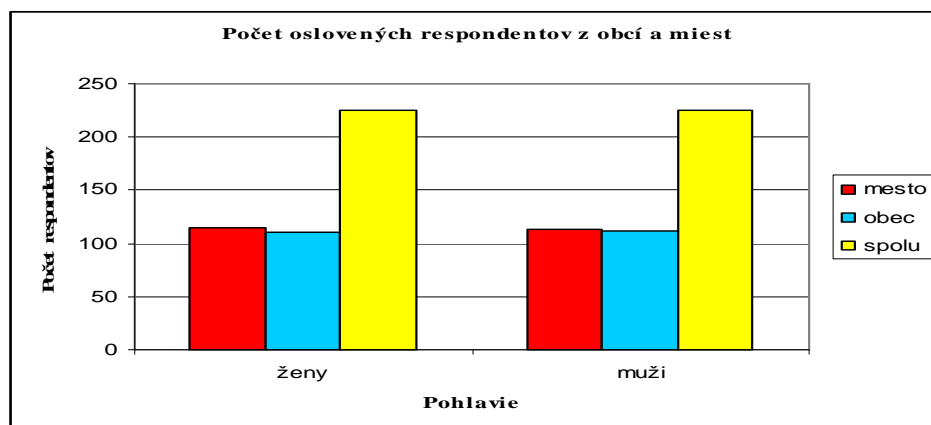
4.6 Prieskum názorov obyvateľov k cezhraničnej spolupráci a ku Karpatskému euroregiónu

Cezhraničná spolupráca je dôležitou súčasťou ďalšieho rozvoja regiónov, ktoré sú vzájomne previazané nielen geografickými, ale aj historicko-spoločenskými väzbami. Zjednotená Európa je charakteristická spoluprácou medzi jednotlivými krajinami, čím sa výrazne ovplyvňuje kvalita života obyvateľov, ktorí sú dôležitým prvkom každého partnerstva. A aj preto majú občania v oblasti CS nezastupiteľné miesto.

V bakalárskej práci sme sa bližšie zamerali na cezhraničnú spoluprácu a Karpatský euroregión. Prostredníctvom dotazníkového prieskumu sme zisťovali a vyhodnocovali, či sú obyvatelia východného Slovenska informovaní o cezhraničnej spolupráci v regiónoch Prešovského a Košického samosprávneho kraja a o Karpatskom euroregióne.

4.6.1 Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

V rámci dotazníkového prieskumu sme oslovili 540 ľudí, z toho 450 obyvateľov sme respondovali a analyzovali a zvyšných 90 občanov odmietlo vyplniť dotazník, takže sme nepokračovali v respondovaní.



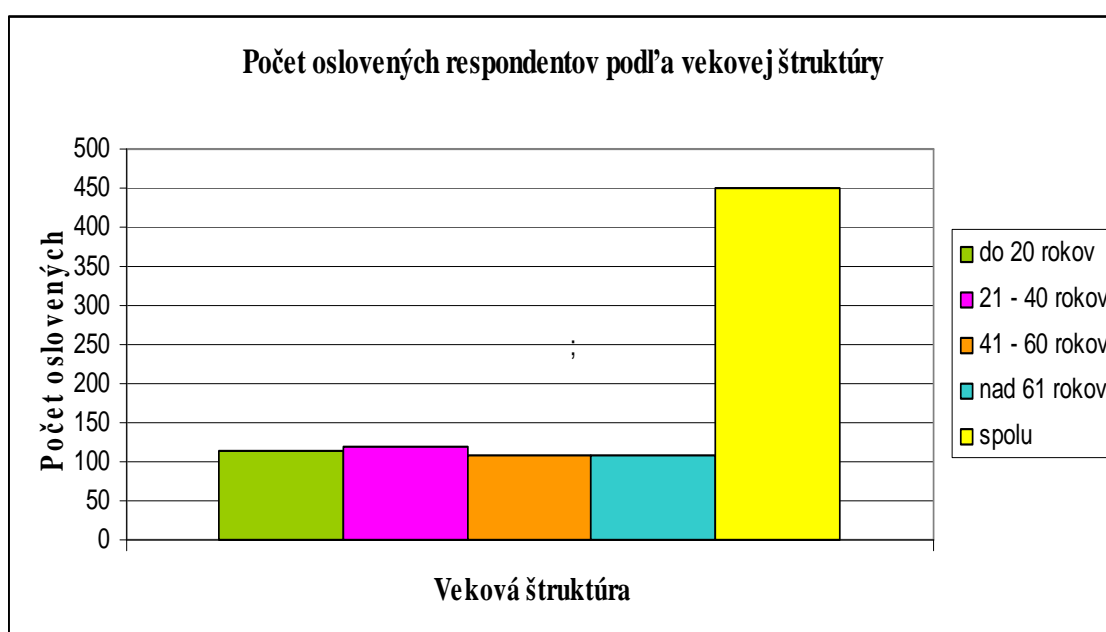
Obr. 2

Počet oslovených respondentov z obcí a miest

Zdroj: Vlastné spracovanie

Z obrázku 2 vyplýva, že na dotazníkovom prieskume sa podieľalo 225 žien a 225 mužov. Z mesta pochádzalo 228 respondentov, t.j. 115 žien a 113 mužov a z vidieckych obcí bolo 222 opýtaných, t.j. 110 žien a 112 mužov.

Na obrázku 3 sú znázornené vekové štruktúry a počet respondentov. Išlo o 115 obyvateľov do 20 rokov, z toho bolo 57 žien a 58 mužov. Najväčší počet opýtaných (119) bolo vo veku 21 až 40 rokov, z toho bolo 59 žien a 60 mužov. Zo 109 respondentov bolo vo vekovom rozmedzí 41 až 60 rokov 55 žien a 54 mužov. Nad 61 rokov malo 107 ľudí, z toho bolo 54 žien a 53 mužov.

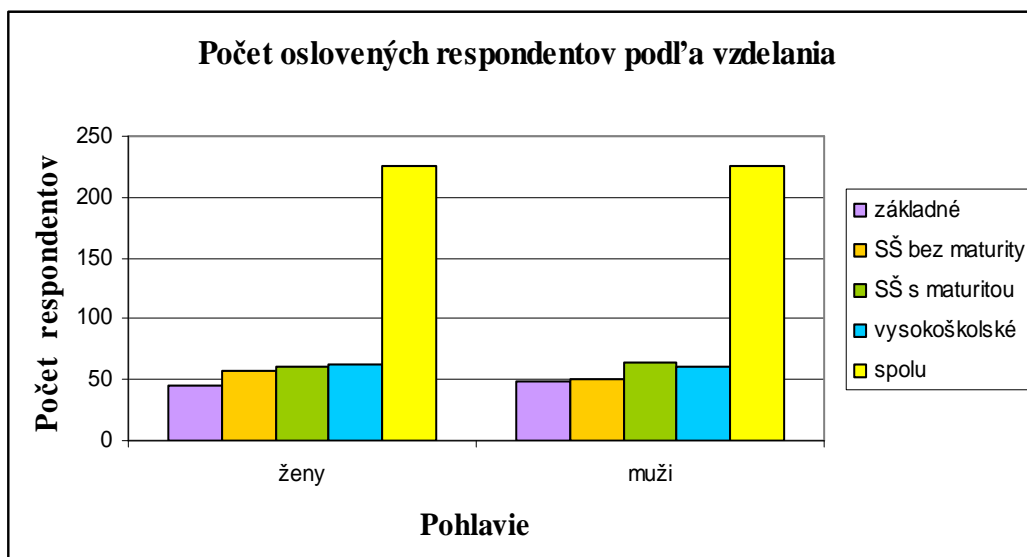


Obr. 3

Počet oslovených respondentov podľa vekovej štruktúry

Zdroj: Vlastné spracovanie

Na obrázku 4 je znázornené, že zo 450 respondentov, základné vzdelanie malo 95 ľudí (46 žien, 49 mužov), so stredoškolským vzdelaním bez maturity bolo 108 opýtaných (57 žien, 51 mužov), stredoškolské vzdelanie s maturitou malo 124 občanov (60 žien, 64 mužov) a vysokoškolské vzdelanie malo 123 osôb (62 žien, 61 mužov).



Obr. 4

Počet oslovených respondentov podľa vzdelania

Zdroj: Vlastné spracovanie

Ako prvé sme sa ich opýtali, či počuli o cezhraničnej spolupráci v regióne Prešovského a Košického samosprávneho kraja. 254 respondentov odpovedalo áno. Z tohto počtu bolo 123 žien a 131 mužov. Ak sme vzali do úvahy vzdelanie a vek, tak zo 123 žien do 20 rokov bolo 11 so základným vzdelaním, 4 so stredoškolským vzdelaním bez maturity a 7 s maturitou. Vo veku 21 až 40 rokov bolo 28 žien, ktoré počuli o cezhraničnej spolupráci. Z nich stredoškolské vzdelanie bez maturity malo 5 žien, s maturitou bolo 12 žien a s vysokoškolským vzdelaním 11 žien. Vo vekovom rozmedzí 41 až 60 rokov bolo 29 žien, z ktorých stredoškolské vzdelanie bez maturity malo 8 žien, s maturitou bolo 11 žien a s vysokoškolským vzdelaním bolo 10 žien. Nad 61 rokov bolo 44 žien. Z nich 15 malo stredoškolské vzdelanie bez maturity, 9 žien bolo s maturitou a vysokú školu malo 20 žien.

Zo 131 mužov, ktorí počuli o cezhraničnej spolupráci, mali do 20 rokov 28. Z nich bolo 19 so základným vzdelaním, 2 so stredoškolským vzdelaním bez maturity a 7 boli s maturitou. Vo veku 21 až 40 rokov bolo 36 mužov, z ktorých bez maturity boli 7, s maturitou 11 a s vysokou školou 18. V rozmedzí 41 až 60 rokov bolo 34 mužov. Z nich bolo 5 bez maturity, 13 s maturitou a 16 s vysokou školou. Nad 60 rokov bolo 33 mužov, z ktorých bez maturity boli 10, s maturitou 9 a s vysokou školou 14.

Zo 450 opýtaných nepočulo o cezhraničnej spolupráci 196 respondentov. Z tohto počtu bolo 102 žien a 94 mužov. Ak vezmeme do úvahy vzdelanie a vek, tak do 20 rokov bolo so základným vzdelaním 35 žien a 30 mužov. Vo vekovom rozmedzí 21 až 40 rokov bolo 31 žien, z ktorých bez maturity bolo 13, s maturitou 10 a s vysokou školou 8 a 24 mužov, z ktorých bez maturity bolo 10, s maturitou 9 a s vysokou školou 5. Vo veku 41 až 60 rokov bolo 26 žien a 20 mužov. Bez maturity bolo 5 žien a 7 mužov, s maturitou bolo 9 žien a 9 mužov a vysokú školu malo 12 žien a 4 muži. Nad 61 rokov bolo 30 respondentov, z nich bolo 10 žien a 20 mužov. Bez maturity bolo 7 žien a 10 mužov, s maturitou boli 2 ženy a 6 muži a vysokoškolské vzdelanie mala 1 žena a 4 muži.

V poradí druhou otvorenou otázkou, ktorú sme respondentom položili sme zisťovali, čo si predstavujú pod pojmom cezhraničná spolupráca. Medzi najčastejšie sa opakujúce odpovede opýtaných, ktoré mali rovnaký význam patrili:

1. spolupráca medzi mestami, regiónmi a krajmi dvoch alebo viacerých krajín susediacich respektíve majúcich spoločnú hranicu.
2. spolupráca krajín na spoločnom projekte, ktorý je pre nich výhodný, prispieva k rozvoju krajiny a majú z neho obe strany úžitok.
3. spolupráca Slovenskej republiky s našimi najbližšími susedmi ako Poľsko, Ukrajina, Maďarsko v rôznych oblastiach cestovného ruchu, športu, kultúry a v oblasti kúpy a predaja tovarov a služieb.

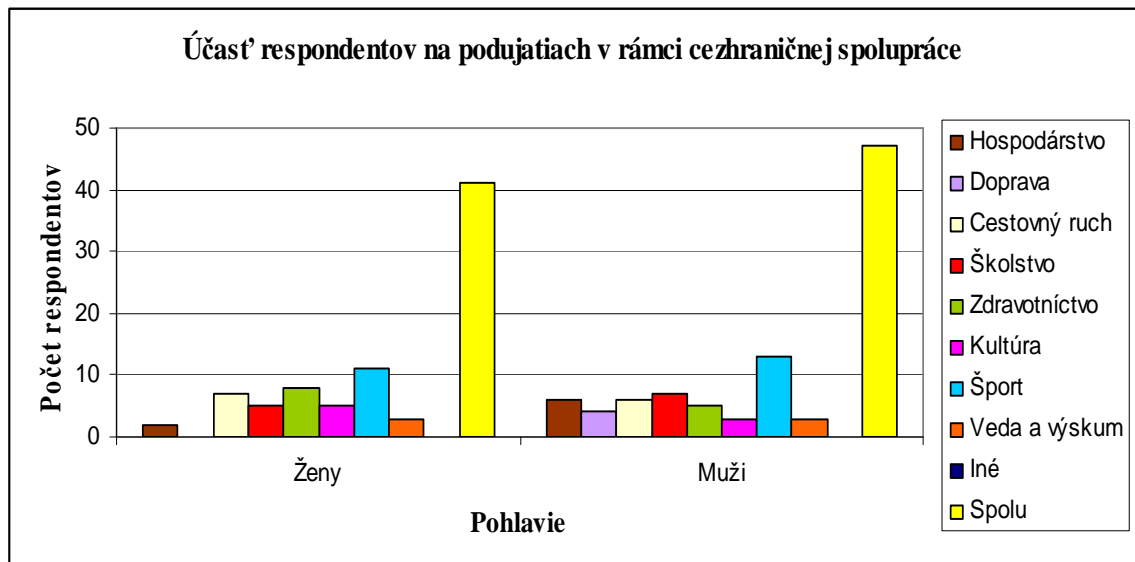
Menej vyskytujúce sa odpovede boli: spolupráca medzi euroregiónmi, družobné vzťahy miest a obcí, spolupráca cez hranice a vzájomná pomoc a podpora.

Z celkového počtu 450 opýtaných, 19 na hore uvedenú otázku odpovedali neviem. Z nich bolo 12 žien a 7 mužov.

Prostredníctvom dotazníkového prieskumu sme chceli ďalej vedieť, či sa respondenti zúčastnili nejakého podujatia v rámci cezhraničnej spolupráce. Odpovedajúci si mohli vybrať z nasledovných možností: hospodárstvo, doprava, cestovný ruch, školstvo, zdravotníctvo, kultúra, šport, veda a výskum a iné. V poslednej možnosti „iné“ si mohli opýtaní uviesť inú oblasť, na ktorej sa zúčastnili v rámci cezhraničnej spolupráce a nebola zahrnutá medzi možnosťami. Zo 450 respondentov sa na podujatiach zúčastnilo 88 ľudí, z ktorých bolo 41 žien a 47 mužov. Naopak 362 ľudí (184 žien a 178 mužov) sa nezúčastnilo na nijakom podujatí.

Na obrázku 5 je znázornené, že na podujatí týkajúcom sa hospodárstva sa zúčastnilo 6 mužov a 2 ženy. V oblasti dopravy boli 4 muži, v cestovnom ruchu bolo 7 žien a 6

mužov, v školstve 5 žien a 7 mužov, v zdravotníctve 8 žien a 5 mužov, v kultúre 5 žien a 3 muži, v športe 11 žien a 13 mužov a vo vede a výskume 3 ženy a 3 muži. Žiadny z respondentov neoznačil odpoveď iné. Z toho vyplýva, že sa opýtaní zúčastnili len tých oblastí, ktoré boli uvedené v dotazníku.



Obr. 5

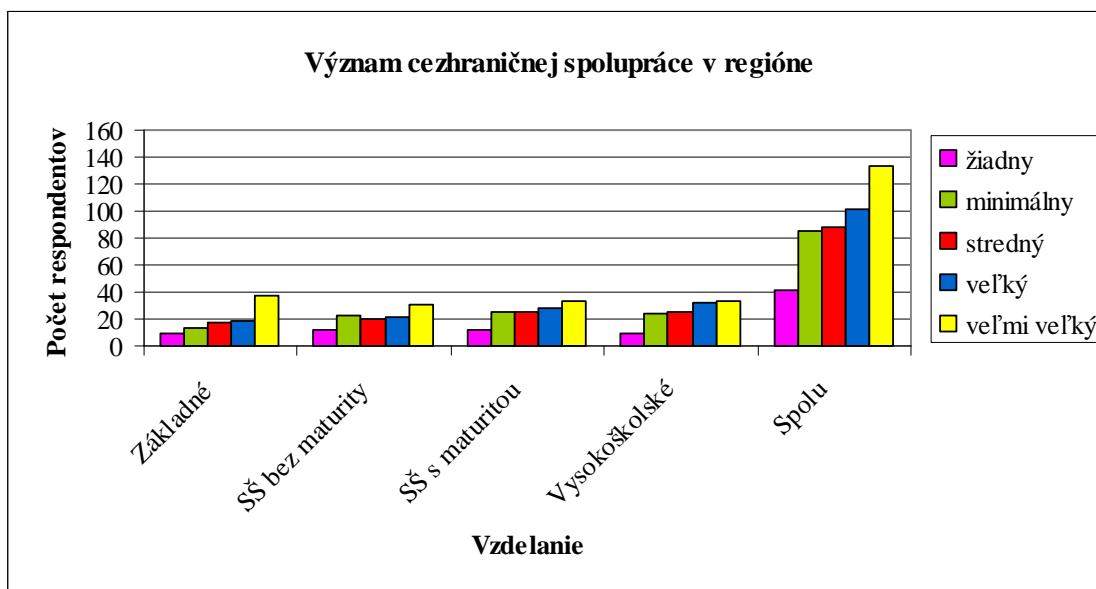
Účast' respondentov na podujatiach v rámci cezhraničnej spolupráce

Zdroj: Vlastné spracovanie

Štvrtou otázkou sme zisťovali, či opýtaní považujú cezhraničnú spoluprácu za dôležitú. Otázka znela: „Aký význam prikladáte cezhraničnej spolupráci v regióne?“ Respondenti si mohli zvoliť z odpovedí: „žiadny“, „minimálny“, „stredný“, „veľký“ a „veľmi veľký“.

Na obrázku 6 je znázornené, že 42 opýtaných (9,3 %) neprikladalo cezhraničnej spolupráci žiadny význam. Z nich základné vzdelanie mali 9, stredoškolské bez maturity 12, s maturitou 12 a vysokoškolské vzdelanie 9. Minimálny význam prikladajú 85 respondenti, čo predstavuje 18,9 %. Z tohto počtu mali 13 základné vzdelanie, 23 stredoškolské bez maturity, 25 s maturitou a 24 vysokoškolské vzdelanie. 88 opýtaných (19,6 %) prikladá cezhraničnej spolupráci stredný význam. Z nich základné vzdelanie mali 17, stredoškolské bez maturity 20, s maturitou 26 a vysokoškolské vzdelanie 25.

Veľký význam cezhraničnej spolupráci pripisovalo 101 opýtaných, čo predstavuje 22,4 %. Z týchto oslovených mali základné vzdelanie 19, bez maturity boli 22, s maturitou 28 a s vysokou školou 32. Veľmi veľký význam prikladali cezhraničnej spolupráci 134 respondenti (29,8 %). Z tohto počtu 37 mali základné vzdelanie, 31 osôb bolo bez maturity, 33 s maturitou a 33 mali vysokú školu.



Obr. 6

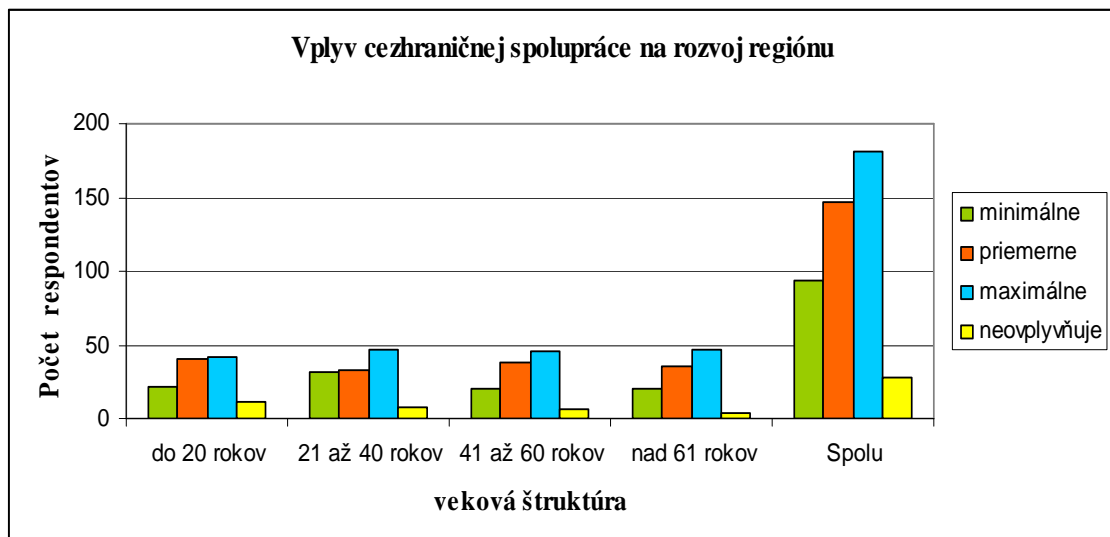
Význam cezhraničnej spolupráce v regióne

Zdroj: Vlastné spracovanie

Piata otázka, ktorú sme respondentom položili znela: „Podľa Vás ovplyvňuje cezhraničná spolupráca rozvoj regiónu?“ Opýtaní si mohli zvoliť z odpovedí: „minimálne“, „priemerne“, „maximálne“ a „neovplyvňuje“.

Z celkového počtu 450 respondentov si 94 mysleli, že cezhraničná spolupráca ovplyvňuje rozvoj regiónu minimálne. Ak vezmeme do úvahy vek týchto oslovených, tak 22 mali do 20 rokov, 32 boli vo veku od 21 do 40, 20 boli vo vekovom rozmedzí 41 až 60 rokov a 20 mali nad 61 rokov. 147 opýtaných uviedlo, že cezhraničná spolupráca ovplyvňuje rozvoj regiónu priemerne. Z nich mali do 20 rokov 40, vo vekovom rozmedzí 21 až 40 boli 33, vo veku od 41 do 60 boli 38 a nad 61 rokov 36. 181 respondentov prikladalo cezhraničnej spolupráci maximálny vplyv na rozvoj regiónu.

Z tohto počtu 42 mali do 20 rokov, 47 boli vo veku od 21 do 40, vo vekovom rozmedzí 41až 60 boli 45 a 47 mali nad 61 rokov. 28 oslovení si mysleli, že cezhraničná spolupráca vôbec neovplyvňuje rozvoj regiónu. Z nich 11 boli vo veku do 20 rokov, 7 vo vekovom rozmedzí 21 až 40, 6 boli vo veku od 41 do 60 a 4 mali nad 61 rokov (viď obrázok 7).



Obr. 7

Vplyv cezhraničnej spolupráce na rozvoj regiónu

Zdroj: Vlastné spracovanie

Prostredníctvom dotazníkového prieskumu sme respondentom položili otvorenú otázku, ktorá znela: „Ako podľa vášho názoru ovplyvňuje rozvoj regiónu cezhraničná spolupráca?“ Najčastejšie odpovede, ktoré opýtaní uvádzali boli:

1. nové kontakty, pracovné príležitosti a informácie pre región, ,
2. posilňuje vzťahy medzi ľuďmi,
3. región si vytvára rôzne možnosti spolupráce s okolitými krajinami, napríklad v oblasti obchodovania,
4. štáty sa podieľajú na spoločnej aktivite a tým, zvyšujú rozvoj krajiny a rozvoj cestovného ruchu.

Z celkového počtu 450 oslovených 84 odpovedalo „neviem“. Z nich bolo 29 žien a 55 mužov.

Jedným z aktérov cezhraničnej spolupráce sú euroregióny. Nás zaujímalo, či oslovení vedia, ako sa volá euroregión, ktorý pôsobí na území východného Slovenska. Z tabuľky 6 vyplýva, že odpoveď Karpatský euroregión poznalo 295 respondentov. Z tohto počtu z mesta pochádzalo 110 žien a 111 mužov a z obce 46 žien a 28 mužov. Naopak odpoveď na našu otázku nepoznalo 155 občanov. Z nich bolo z mesta 5 žien a 2 muži a z obce 64 žien a 84 mužov. Môžeme skonštatovať, že 66 % opýtaných poznala správnu odpoveď. Najmenej vedeli obyvatelia jednotlivých obcí.

Tab. 6

Znalosť respondentov o Karpatskom euroregióne

Bydlisko/pohlavie	Poznali odpoveď			Nepoznali odpoveď		
	ženy	Muži	spolu	Ženy	muži	spolu
mesto	110	111	221	5	2	7
obec	46	28	74	64	84	148
spolu	156	139	295	69	86	155

Zdroj: Vlastné prepočty

Osmou otázkou sme zisťovali, či opýtaní počuli o činnosti Karpatského euroregiónu. Respondenti si mohli vybrať z odpovedí: „áno“ alebo „nie“. Z celkového počtu 450 opýtaných, o činnosti euroregiónu počuli 175, z toho z mesta pochádzalo 82 žien a 86 mužov a z obcí 7 žien. Naopak o činnosti nepočulo 275 oslovených, z nich bolo 33 žien a 27 mužov z mesta a 103 žien a 112 mužov z obce. Z toho vyplýva, že prevažná väčšina respondentov, ktorá odpovedala áno, pochádzala z mesta.

V poslednej otázke sme sa oslovených pýtali, či sa zúčastnili aktivít, ktoré organizuje Karpatský euroregión. Zo 450 opýtaných sa aktivít zúčastnilo 38 ľudí, z nich bolo 14 žien a 11 mužov, ktorí pochádzali z mesta a 7 žien a 6 mužov z obcí. Aktivity, na ktorých sa respondenti zúčastnili boli: príprava miestnych a krajských historických produktov, medzinárodný pracovný seminár venovaný problematike hradov a zámkov, dňa Karpatského euroregiónu, podujatia týkajúce sa cestovného ruchu, športu a dopravy. Naopak nezúčastnených bolo 412 respondentov, z toho z mesta pochádzalo 101 žien a 102 mužov a z obcí 103 žien a 106 mužov. Z toho vyplýva, že 91,6 % oslovených sa nezúčastnilo žiadnych aktivít, ktoré organizuje Karpatský euroregión.

Zhrnutie

Podľa našich výskumov sme zistili, že 56 % opýtaných počulo o cezhraničnej spolupráci v regióne Prešovského a Košického samosprávneho kraja a zvyšných 44 % o CS nepočulo. Z toho vyplýva, že obyvatelia východného Slovenska sú prevažne informovaný o CS. 96 % oslovených si pod pojmom CS predstavovalo, napríklad aj spoluprácu medzi mestami, regiónmi a krajmi dvoch alebo viacerých krajín majúcej spoločnú hranicu. 4 % opýtaných sa k tejto otázke nevedelo vyjadriť. Z celkového počtu sa 80 % respondentov nezúčastnilo žiadneho podujatia v rámci CS a naopak 20 % oslovených sa zúčastnilo na podujatiach týkajúcich sa napríklad hospodárstva, dopravy, CR, zdravotníctva a školstva. Na základe odpovedí sme zistili, že sa na podujatiach v rámci CS zúčastnila 1/5 opýtaných. Čo sa týka dôležitosti CS, tak 9 % respondentov neprikladalo CS žiadny význam, 19 % prikladalo CS minimálny význam, 20 % prikladalo CS stredný význam, 22 % prikladalo CS veľký význam a 30 % oslovených prikladalo CS veľmi veľký význam. Z toho vyplýva, že väčšina respondentov považuje CS za dôležitú. 21 % opýtaných si myslelo, že CS ovplyvňuje rozvoj regiónu minimálne, 33 % oslovených priemerne, 40 % respondentov prikladalo CS maximálny vplyv na rozvoj regiónu a len 6 % opýtaných tvrdilo, že CS vôbec neovplyvňuje rozvoj regiónu. 81 % respondentov si myslelo, že rozvoj regiónu ovplyvňujú najmä nové kontakty, pracovné príležitosti, informácie a iné. Takmer 1/5 oslovených sa na túto otázku nevedelo vyjadriť. Zo všetkých opýtaných 66 % vedelo, že euroregión, ktorý pôsobí na území východného Slovenska sa volá Karpatský euroregión a zvyšných 34 % na otázku nepoznalo odpoveď. Môžeme skonštatovať, že väčšia polovica oslovených poznala správnu odpoveď. O činnosti KER počulo 39 % respondentov a zvyšných 61 % o činnosti nepočulo. A preto, aby sa zvýšila informovanosť obyvateľov je potrebné zlepšiť manažment a zvýšiť marketingové aktivity pre Karpatský euroregión Slovensko. 91 % opýtaných sa nezúčastnilo žiadnych aktivít, ktoré organizuje KER a naopak len 8 % z oslovených sa zúčastnilo aktivít.

Záver

Cezhraničná spolupráca predstavuje činnosti zamerané na rozširovanie a upevňovanie susedských vzťahov obyvateľstva, ako aj inštitúcií na oboch stranách hraníc, a to nielen v ich blízkosti, ale aj vo vnútrozemí. Najznámejšou štruktúrou rozvoja CS sa stávajú euroregióny, ktoré zahŕňajú územia presahujúce rozlohu SR. V súčasnosti v prihraničných regiónoch Slovenska svoju činnosť vykonáva 12 euroregiónov. V závislosti od ich geografickej lokalizácie, pôsobia na aktivity týchto euroregiónov regionálni partneri z Maďarska, ČR, Ukrajiny, Rakúska, ale aj z Rumunska a Poľska.

V bakalárskej práci sme sa zamerali na zhodnotenie možnosti CS v KER. V prvej časti práce sme uvádzali vedomosti nadobudnuté zo štúdia odbornej literatúry so zameraním sa na priestor, región a ich cezhraničné štruktúry na Slovensku a v Európe. V druhej časti sme popisovali cieľ práce a v tretej časti metodiku práce. V poslednej štvrti časti sme charakterizovali územie, na ktorom pôsobí Karpatský euroregión, vznik a princípy fungovania KER na medzinárodnej úrovni, ako aj na Slovensku, analyzovali sme finančné zdroje, činnosti a aktivity Karpatského euroregiónu Slovensko, zhodnotili sme strategické zámery a ciele KER Slovensko a prostredníctvom dotazníkového prieskumu sme zisťovali a vyhodnocovali informovanosť ľudí o CS a o KER.

Jedným z najväčších a najstarších euroregiónov v krajinách bývalého Východného bloku je KER, ktorý združuje prihraničné teritória a ich subjekty v piatich krajinách, t.j. Maďarska, Poľska, Rumunska, Slovenska a Ukrajiny. Celková rozloha euroregiónu predstavuje 145 153 km², z toho najmenšiu rozlohu má Slovenská časť. Celkovo má KER cca 14,7 miliónov obyvateľov, pričom najmenej obyvateľov má Slovensko (1 556 142). Hustota osídlenia KER predstavuje 105 obyvateľov na km², kde Slovenská časť má 106 obyvateľov na km².

KER na Slovensku vznikol na jeseň v roku 1992. Až 25. novembra 1999 na zasadnutí Rady KER sa slovenská časť KER stala plnoprávnym členom. Hlavným cieľom združenia je podporovať rozvoj CS medzi susediacimi oblasťami V Slovenska, JV Poľska, Z Ukrajiny, SV Maďarska a SZ Rumunska. CS v rámci združenia je zameraná na CR, na rozvoj dopravnej infraštruktúry, mládež a kultúrnu spoluprácu, ochranu ŽP, podporu zahraničných investícií a rozvoj ľudských zdrojov.

Karpatský euroregión bol vytvorený v súlade s princípmi rovnosti a vzájomnej prosperity medzi orgánmi, ktoré podpísali Dohodu o jeho vytvorení. Funguje ako spoločný poradný a koordinačný orgán s cieľom podporovať cezhraničnú spoluprácu medzi prihraničnými regiónmi.

Na to, aby KER dosahoval svoje ciele, musí organizačne fungovať a mať dostatok finančných zdrojov. Na Slovensku sa financovanie národných štruktúr zabezpečuje prostredníctvom prostriedkov získaných z príspevkov, darov, dotácií, grantov od fyzických a právnických osôb, z členských príspevkov, z vlastných projektov a činnosti pri naplňovaní cieľov združenia a z výnosov z hospodárenia s majetkom. Hospodárenie sa uskutočňuje podľa schváleného rozpočtu na jeden kalendárny rok. V roku 2009 príjmy celkom predstavovali 54 860,04 € a výdavky celkom boli 28 753,60 €. Finančná situácia v Karpatskom euroregióne Slovensko nie je priaznivá. V porovnaní s rokom 2008 finančné prostriedky združenia v roku 2009 klesli o viac ako polovicu. A preto, aby sa dosiahla finančná stabilizácia, mali by zvýšiť podiel vlastných zdrojov na celkových príjmoch, optimalizovať výdavky a zvýšiť projektovú aktivitu, aby príjmy neklesali.

KER sa vo svojich začiatkoch venoval organizovaniu rôznych obchodno-kontraktačných a výstavných trhov, seminárov pre podnikateľov a konzultačných stretnutí zástupcov priemyselných a obchodných komôr. V súčasnosti sa KER venuje spoločnej organizácii a koordinácii akcií podporujúcich ekonomickú, vedeckú, ekologickú, kultúrnu a vzdelávaciu spoluprácu medzi svojimi členmi. Asistuje pri vypracovaní konkrétnych projektov CS medzi členmi združenia v oblastiach spoločného záujmu. V roku 2008 združenie realizovalo tieto projekty: „BARDEJOV“ - historický, romantický a multikultúrny, „Cestujeme Karpatmi“ – mestá, RESET 2 a Schengenská brána – hľadanie spoločných koreňov. V roku 2009 združenie realizovalo dva projekty: „Cestujeme Karpatmi“ a „SMD REGIONS“.

Prostredníctvom dotazníkového prieskumu sme zisťovali a vyhodnocovali, či sú obyvatelia V Slovenska informovaní o CS v regiónoch Prešovského a Košického samosprávneho kraja a o KER. Na dotazníkovom prieskume sa podieľalo 450 respondentov. Podľa našich výskumov sme zistili, že viac ako polovica opýtaných počula o cezhraničnej spolupráci v regióne Pa KSK. Na základe odpovedí sme zistili, že sa na podujatiach v rámci CS týkajúcich sa napríklad hospodárstva, dopravy, CR, zdravotníctva a školstva zúčastnila cca 1/5 opýtaných. Čo sa týka dôležitosti CS, tak

väčšina respondentov považuje CS za dôležitú a len 9 % respondentov neprikladalo CS žiadny význam. Väčšina opýtaných si myslela, že CS ovplyvňuje rozvoj regiónu a len 6 % opýtaných tvrdilo, že na rozvoj regiónu nemá CS žiadny vplyv. Viac než polovica zo všetkých opýtaných vedela, že euroregión, ktorý pôsobí na území východného Slovenska sa volá Karpatský euroregión a naopak viac než polovica oslovených o činnosti KER nepočula. A preto, aby sa zvýšila informovanosť obyvateľov je potrebné zlepšiť manažment a zvýšiť marketingové aktivity pre Karpatský euroregión Slovensko.

Naším všeobecným cieľom bolo prostredníctvom analýzy štruktúr činnosti KER zhodnotiť možnosti CS v KER a zistiť na koľko sú obyvatelia V Slovenska informovaní o CS v regiónoch Prešovského a Košického samosprávneho kraja a o samotnom KER. Tento cieľ sme sa snažili naplniť dôkladnou obsahovou analýzou získaných dokumentov a zdrojov, spracovaním osobných poznatkov a interných materiálov získaných od Združenia slovenskej časti KER a vyvodením vlastných záverov z poznanych javov a faktov.

Zoznam použitej literatúry

1. BECK, J. 2001. *Modely regionálnej dynamiky a jejich perspektíva*. Zborník z konferencie Regio. 2001. Cheb. ISBN 80-7082-791-2
2. BELAJOVÁ, A. - FÁZIKOVÁ, M. 2004. *Regionálna ekonomika*. vyd. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2004. ISBN 80-8069-007-3.
3. ČAPKOVÁ, S. 2004. *Rozvoj miestnej ekonomiky*. 1. vyd. Banská Bystrica : Vydavateľstvo: Studia oeconomica 22, 2004. 95 s. ISBN 80-8055-994-5.
4. CITRIAKOVÁ, I. 2007. *Cezhraničné štruktúry euroregionálneho typu pôsobenia na území SR na príklade Karpatského euroregiónu*, Nitra, 2007.
5. HALÁS, M. 2005. *Cezhraničné väzby, cezhraničná spolupráca. Na príklade slovensko-českého pohraničia s dôrazom na jeho slovenskú časť*. vyd. Bratislava : Univerzita Komenského, 2005. 152 s. ISBN 80-223-2054-4.
6. HALÁS, M. – SLAVÍK, V. 2001. *Cezhraničná spolupráca a euroregióny v SR (ciele, reality, perspektívy)*. In: *Miscellanea Geographica* 9. Plzeň: Západočeská univerzita, 2001. s. 171-180. ISBN 80-7082-805-6.
7. CHROMÝ, P. 2000. *Historickogeografické aspekty vymezování pohraničí jako součást geografické analýzy*. In: *Geografie – Sborník ČGS*, roč. 105, 2000, č. 1, 63-76 s.
8. IVANIČKOVÁ, A. – VLČKOVÁ, V. 2005. *Chápanie cezhraničnej spolupráce v navrhovanej regionálnej politike Európskej únie na programovacie obdobie 2007-2013*. In *Medzinárodné vzťahy*. Vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, právne a kultúrne vzťahy Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave, roč. III, 2005, č. 2, Vydavateľstvo EKONÓN. s. 9-17. ISSN 1336-1562.
9. KIERES, L. 1999. *Regionalizácia a demokratická stabilita v Európe*. Rada Európy, Štrasburg, 1999.
10. KRÁĽOVÁ, Z. 2009. *Európske fondy pre Slovensko*. 1. vyd. Bratislava : Zastúpenie Európskej komisie v SR, 2009. 36 - 42 s. ISBN 978-80-89102-10-5.
11. MAIER, G. - TÖDTLING, F. 1998. *Regionálna a urbanistická ekonomika, Regionálny rozvoj a regionálna politika*. 2. vyd. Bratislava : ELITA, ekonomická literárna agentúra, 1998. 320 s. ISBN 80-8044-049-2.

-
12. MARHULÍKOVÁ, O. 2005. *Inštitucionálne aspekty cezhraničnej spolupráce v Slovenskej republike*. 1. vydanie. Rada Európy, odbor miestnej demokracie a cezhraničnej spolupráce, Bratislava : 2005. 182 s. ISBN 80-89051-06-05.
 13. MORAVČÍKOVÁ, D. - KUČÍRKOVÁ, D. 2003. *Rurálna sociológia*. vyd. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2003. 116 s. ISBN 80-8069-153-3.
 14. MOSKA, W a kol. 2006. *Tourism and recreation in cross - border legal provisions and Polish - Slovak Euro - regional structures*. In Regióny - vidiek - životné prostredie 2006 - 1. časť: zborník vedeckých, odborných príspevkov a posterov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2006. 316 - 317 s.
 15. NEKRASOV, N. 1980. *Regionálna ekonomika*. vyd. Bratislava : Alfa, 1980. 368 s. 80-213-80.
 16. RAJČÁKOVÁ, E. 2005. *Regionálny rozvoj a regionálna politika*, vyd. Bratislava : Univerzita Komenského vo Vydavateľstve UK, 2005. 120 s. ISBN 80-223-2038-2.
 17. RUSNÁK, P. 2003. *Programy, plány a projekty pre rozvoj vidieka*. Európske dokumenty pre usmerňovanie priestorového rozvoja. Banská Bystrica, 2003.
 18. SAMSON, Š. a kol. 2001. *Regionálna ekonomika*. vyd. Košice : Ekonomická fakulta Technickej univerzity, 2001. ISBN 80-7099-716-8.
 19. ŠTOFKO S. – ŠTOFKOVÁ K 2005. Rozvoj prihraničných regiónov a európska regionálna politika. In: *New members - new challenges for the European regional development policy [elektronický zdroj]* : international conference, 27th-30th September 2006 [2005], Nový Smokovec - Vysoké Tatry : proceedings. - [Košice: Technical University of Košice - Faculty of Economics, 2005]. ISBN 80-225-2060-8. Vyšiel aj zborník abstraktov, S. 30
 20. ŠVECOVÁ, A. 2002. *Hodnotenie vybraných demografických javov a procesov na území Euroregiónov Slovenska*. Geografické informácie 7, Zborník z XIII. kongresu SGS, I. diel Slovensko a integrujúca sa Európa, vyd. Nitra : UKF, 2002, 242-249 s.
 21. TEJ, J. 2002. *Región a správa*. vyd. Prešov : FHPV PU, 2002, 182 s. ISBN 80-8068-139-2.
 22. TVRDOŇ, J. - HAMALOVÁ, M. - ŽÁRSKA, E. 1995. *Regionálny rozvoj*. vyd. Bratislava : Ekonóm, 1995. ISBN 80-225-0671-0.
 23. VILÁGI, A. – STRÁŽAY, T – BENČ, V. 2006. *Analýza cezhraničnej spolupráce a rozvoj prihraničných regiónov s krajinami V4 a definovanie priorít cezhraničnej*
-

spolupráce pre predsedníctvo SR vo V4: analýza. Bratislava : Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o, 2006. 70 s.

24. Stanovy združenia Karpatského euroregiónu Slovensko

25. Výročná správa 2008 Karpatský Euroregión Slovensko

26. Výročná správa 2009 Karpatský Euroregión Slovensko

Internetové zdroje:

<http://www.minv.sk/?cezhranicna-spolupraca> (2009-11-27)

<http://www.zelpo.sk/region/tlac/horehr05/h05418.html> (2010-03-12)

<http://www.sk-cz.eu/sk/uvodna-stranka/o-programe-2007-2013/> (2010-02-10)

<http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/nastroj-europskeho-susedstva-a-partnerstva-madarsko--slovensko--rumunsko--ukrajina-2007-2013> (2010-02-10)

<http://www.sk-cz.eu/sk/uvodna-stranka/o-programe-2007-2013/> (2010-03-12)

Prílohy

Príloha 1: Dotazník

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE

Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja

DOTAZNÍK

Dotazník je dôležitou súčasťou bakalárskej práce s názvom *Možnosti cezhraničnej spolupráce v Karpatskom euroregióne*. Jeho hlavnou úlohou bude zistiť informovanosť obyvateľov o cezhraničnej spolupráci a o Karpatskom euroregióne.

Pohlavie

a) žena

b) muž

Vek

a)	do 20	
b)	21 - 40	
c)	41 - 60	
d)	61 a viac	

Vzdelanie

a)	základné	
b)	SŠ bez maturity	
c)	SŠ s maturitou	
d)	vysokoškolské	

Bydlisko

a) mesto

b) obec

1. Počuli ste niekedy o cezhraničnej spolupráci v regióne Prešovského a Košického samosprávneho kraja?

áno	
nie	

2. Čo si predstavujete pod pojmom cezhraničná spolupráca?

.....
.....
.....

3. Zúčastnili ste sa nejakého podujatia v rámci cezhraničnej spolupráce?

a) **áno**, v ktorej z oblastí:

Hospodárstva		Školstva		Športu	
Doprava		Zdravotníctva		Vedy a výskumu	
Cestovného ruchu		Kultúry		iná.....	

b)

Nie	
-----	--

4. Aký význam prikladáte cezhraničnej spolupráci v regióne?

Žiadny	
Minimálny	
Stredný	
Veľký	
veľmi veľký	

5. Podľa Vás ovplyvňuje cezhraničná spolupráca rozvoj regiónu?

Minimálne	
Priemerne	
Maximálne	
Neovplyvňuje	

6. Ako podľa vášho názoru ovplyvňuje rozvoj regiónu cezhraničná spolupráca?

.....
.....
.....

7. Jedným z aktérov cezhraničnej spolupráce sú euroregióny. Viete, ako sa volá euroregión, ktorý pôsobí na území východného Slovenska?

áno	<input type="checkbox"/>
nie	<input type="checkbox"/>	

8. Počuli ste niekedy o činnosti Karpatského euroregiónu?

áno	<input type="checkbox"/>
nie	<input type="checkbox"/>

9. Zúčastnili ste sa aktivít, ktoré organizuje Karpatský euroregión?

áno

akých?

.....
.....
.....

nie